

SUPLIMENT OBSERVATOR CULTURAL

GLORIA BISTRIȚA:
Dan Coman,
Ana Dragu,
Gavril Țărmure,
Florin Partene,
Marin Mălaicu-Hondrari

c a m e r a

Totul începe cu Viorel Paraschivoiu. Era 1992, locuiam în Gersa, mă interesa foarte tare o domnișoară înaltă de la oraș, mai mereu înfășurată într-un set de textile sub care, vai, nu prea știam cum să intru.

Seara o luam spre Năsăud, făceam pe jos 10 km doar ca să mă întâlnesc cu ea, de obicei la Casa de Cultură, era acolo un loc foarte liber în care ne ascundeam pentru a chicoti. Uneori ne opream din chicotit ca să bem o bere cu tatăl ei, directorul instituției, un tip care mă lovea prietenește pe umăr, ca un profesionist, lăsându-mi mereu, nevăzute, două mari și late vinătăi. Când se îmbăta îmi spunea că cel mai mult îl distrează poezii, avea unul angajat la Casa de Cultură, un bețivan, îmi dovedea asta chemându-l la masa noastră și punându-l să recite ba ceva de jale, ba ceva de amor – pentru o bere tipul recita, iar directorul hăhăia neîncetat. Hăhăiam și eu, pe vremea aceea domnișoara mă interesa mai mult decât poezia, deși sub materialele ei textile n-aveam să intru, vai, niciodată. Așa a fost prima mea întâlnire cu Viorel Paraschivoiu. Apoi am uitat, domnișoara se înălța tot mai mult, în plus îl găsisem în ultima bancă din clasă (a XI-a C) pe John, începusem deja să nu mai fac 10 km, umblam acum numai jumătate din drum – cealaltă jumătate o bătea John, ne întâlneam noaptea pe un câmp între Rebrișoara și Năsăud, urcam în copaci și ne citeam poeziile și fumam Snagov. Pe vremea aceea purtam plete – deși numai plete nu se puteau numi, căci părul nostru creștea numai și numai în lateral, așa că ne mișcam mai mereu în dezechilibru, ba din cauza părului, ba din cauza votcii. E drept, John juca foarte slab fotbal, numai bine să găsim și noi un motiv de certă, căci altfel – nedespărțiți și neatenți și nerăbdători.

Într-o astfel de noapte, într-un copac, John mi-a povestit despre Paraschivoiu. Îl cunoscuse de curînd, citise cîteva poezii în cenaclul lui, impresia era năucitoare. Un dement turnîndu-și neconținut rachiul pe gît, vorbind violent despre literatură, mereu despre literatură, un tip cam la 40 de ani, fumînd *Carpați fără*, nu foarte înalt, dar depășind orice clădire în înălțime, poet și pictor, John era copleșit. Pe tip i-l prezentase Ioana Nicolaie, o colegă de-a noastră de liceu, o poeteasă foarte interesantă, pe care Paraschivoiu o ajutase să debuteze deja în *Apostrof*, o tipă despre care John vorbea ca despre cineva deja celebru, știa pe de rost cîteva versuri de-ale ei, mi le-a spus, eu ascultam și visam să ajung

și eu acolo, părea însă imposibil, dar, într-o săptămînă, am ajuns, urma să citesc în cenaclu, eram mîndru, foarte mîndru, pe holul Casei de Cultură din Năsăud m-am întîlnit cu tatăl domnișoarei, cu directorul, mergeam să citesc la cenaclu, nu i-am spus asta, eram convins că se vede, aveam pasul unui adevărat scriitor. Nu mai rețin nimic de la acea întîlnire, dar știu sigur că a doua zi, întîlnindu-mă pe stradă cu Paraschivoiu, acesta m-a invitat la el la birou, la o cafea. Era în 1993 și era prima dată cînd îmi văzusem textele bătute la mașină! Era uluitor, ce mai conta că erau scrise cu mov, ce mai conta că abia se vedea ce scrie, erau textele mele! Atunci m-am simțit pentru prima dată, cu adevărat, poet. Zile în șir, de 100 de ori pe zi, scoteam din geantă hîrțile alea și le priveam fascinat. Le priveam și fumam, fumam tot mai mult, ba chiar începusem trecerea de la bere la rachiul, pentru că începusem trecerea de la școală la Viorel Paraschivoiu acasă, cu AC/DC, cafea și Trakl, votcă și Hart Crane, cu John și Mazilescu – și Paraschivoiu, ca un zeu dement tăindu-ne respirațiile, lăsînd baltă domnișoarele, citind în draci și sorbind *albuc*, fumînd și scriind cîte patru caiete de versuri pe săptămînă, crezînd cu tot sufletul că sîntem cei mai mari scriitori din lume. Zeul nostru (și ce dacă beat pulbere?) ne încuraja.

Într-o luni, la cafea, treaz și proaspăt ras, Paraschivoiu ne-a vorbit despre Singeorz-Băi. Despre un tip pe care-l cunoscuse acolo și care îl impresionase profund. Apoi, tot într-o luni, ne-am luat inima-n dinți și ne-am dus să-l căutăm. Așa începe povestea.

Două luni i-am vorbit lui Marin cu „dumneavoastră”. Lucra la Casa de Cultură

din Singeorz, purta barbă și plete, asculta rock progresiv, era urmat mereu la mică distanță de soția lui. În plus, doar ne spusese Paraschivoiu, era un superpoet. Fuma mereu dintr-o parte și știa pe de rost o grămadă de versuri. Încet-încet ne apropiam mult mai repede de Singeorz decât de Năsăud, îl sunam de cinci ori pe zi pe Marin și niciodată pe Paraschivoiu, terminaserăm liceul, John era ajutor de brutar, eu – suplinitor necalificat pe Gersa (Ioana plecase la București, era studentă, dădea de știre rar). Strecuram cărți de la unul la altul, la început, o dată pe săptămînă, apoi cum ne tăia capul, ne întâlneam să citim ce-am scris într-o sală îngustă din Casa de Cultură, în rock bar, în parc sau în holul Hotelului Hebe. O vreme s-au adunat și alții pe lîngă noi, erau simpatici, dar nu în-deajuns de decizi, de fapt, rămăseserăm doar noi trei, Marin, eu și John. Eram duri, intransigenți, patetici și vii. Nu vorbeam decât despre literatură, prietenia noastră era bazată strict pe literatură, nu ne interesa altceva, nu exista altceva. Căutam să fim cît mai mult împreună, colindam satele din județ și făceam cenacluri pe la bibliotecile comunale citindu-le oamenilor tot felul de poezii, bînd butoaie de cafele și stivînd tutunul cel mai gros prin plămîni, citind și admirînd cu entuziasm tocmai de la capătul lumii.

Prin '94-'95 a apărut la Singeorz Iustin Panța, învăluindu-ne cu vocea lui și faultînd devastator la fotbal, plăcîndu-i poemele noastre și publicînd o cărțuie colectivă, *Camera*, la Euphorion. Cu cartea asta sub braț i-am întîlnit, la Bistrița, și pe Ioana Bradea, și pe Alexandru Uiuiu, și pe Bogdan Lipcanu. Făceam scurte salturi unii deasupra

celorlalți, mișcam din încheieturi așa cum se mișcă în vremea curtoaziei, doar că, de cele mai multe ori, ei treceau la lucruri mai serioase și ne trezeam iar doar noi trei, umblînd buimaci prin Năsăud, căutîndu-l pe Paraschivoiu, ducînd cu noi rachiul Albuc și foarte multă încredere în literatură. Pe atunci însă, Paraschivoiu vedea tot mai des și tot mai violent ceea ce nu-i de văzut, era imposibil să rezisti acasă la el, ne tulburau vorbele sale, ne făceau praf, așa că-l evitam cît puteam – și oricum John începuse armata, eu – plimbările prin Cluj, Marin – înaintarea tot mai adîncă în cărțile altora... Ne vedeam mai rar, mai des, mai rar. Scriam. Și imediat ce scriam simțeam acut nevoia de-a citi celorlalți doi. Așa că urcam în trenuri și călătoream trei sferturi din zi doar pentru a citi un poem, emoționați și speriați de ce vor spune ceilalți. Tot mai ascunși, trăgeam cu ochiul la Paraschivoiu, boala îl năpădisese, cerșea covrigi pe-un trotuar, noi îi dădeam mereu înainte cu literatura, mai ales că pe la Singeorz trecea Mihai Ursachi și Marin îl urma în plimbări ascultîndu-i sfaturile erotice, eu îl urmăream prin Cluj, pe ascuns, pe Ion Mureșan, neîndrăznind să-i vorbesc, John era mai mereu dispărut în umbra unei dudu, combinînd acolo filozofie și bere. Multă vreme am dus-o așa, prietenia noastră adînc legată de literatură îi plictisea pe ceilalți. Prea multă cafea, prea mult nesomn, prea multă bucurie într-o singură cameră. Apoi, acum vreun an, a apărut Ana. Totul s-a mutat brusc în mașina ei: tutun, lăzi de cafea, portbagaje întregi de literatură. De vreun an și ceva n-am mai coborît din „La Poesia”, mașina asta care, sunînd din toate încheieturile, făcînd ca peștii și ca varza, ne duce tot mai adînc în noapte, tot mai aproape de singura luminiță care, de aici, prin parbrizul acesta murdar, se mai poate zări. Licărirea aceea nebună din ochii lui Paraschivoiu cînd vorbea despre literatură și noi gonind înspre ea, înspre podul unei case părăsite în care Viorel Paraschivoiu a dispărut înainte de-a ne vedea cărțile, mort de foame și de frig. ■

Dan COMAN

Dansul mecanic al după-amiezei

Suprarealiștii din grupul lui Breton inventaseră un joc numit „unul într-al-tul”: jucătorul își alegea un obiect, îl descria folosindu-se de un al doilea, ceilalți ghiceau.

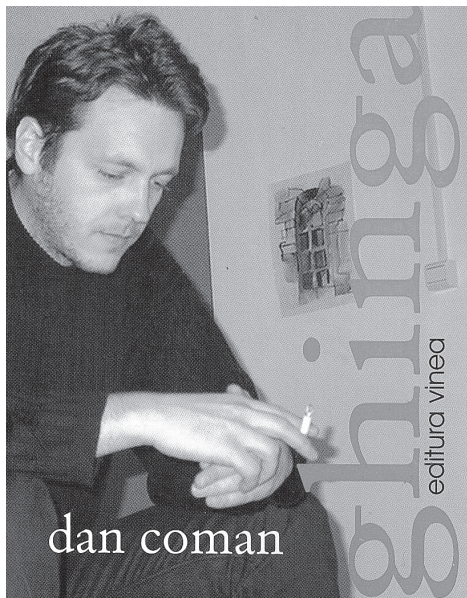
Metamorfozele din poemele lui Dan Coman sînt și ele „explicate” una prin alta, dar într-o înlănțuire acum fără sfîrșit, dincolo de bestiariu straniu derulîndu-se, în cele din urmă, o inseriere în gol. Metamorfozele macină, obosesc, degradează, spală identitatea în multiplele ajustări, în timp ce spiritul hulpav al *cîrțiței galbene*/ *ghingăi* consumă pe dinăuntru, pînă la anulare, procesul fiind ireversibil: „port în cap o cîrțiță galbenă/ cu fiecare zi mai grasă mai adînc săpînd”. Întregul univers construit de Dan Coman pe parcursul celor trei volume (*anul cîrțiței galbene*, Timpul, 2003; *ghinga*, Vine, 2005, *Dicționarul Mara*, Cartier, 2009), plus placheta din colecția *no name*, coordonată de un cristian, *doamne-doamne* (2006), centrează o ființă spasmodică, a cărei eternă suferință rămîne imposibilitatea de a comunica.

„Muțenia” va fi, așadar, dincolo de orice etichetă critică, caracteristica principală a poeziei lui Dan Coman: „la 27 de ani o umbră de cîrțiță mi se încolăcește în cap/ și eu tăvălit pe o bicicletă rusească/ înaintez în neștire prin încăperi/ cu icnetele tot mai vechi pe marginea buzelor”. Marcată de ambivalență, cînd violentă și traumatizantă, cînd, mai rar, calmă și visătoare, „muțenia” este aceea care forțează corpul să devină, în locul limbajului, motorul expresiei, prin gestul ritualic, absurd, mișcare, dans, demonstrație, atunci cînd nu-l

abandonează să plutească, asemenea unui fetus, în cavitatea unor globuri de cristal magice. Orice tentativă de comunicare, dincolo de această corporeificare, nu va mai produce altceva decît zgomote ininteligibile, cel mult amplificate: „suflu cu putere înspre luminări și din gură îmi iese urletul/ (...) mărimea lui este peste puterile gurii mele”. „Interlocutoarea” însăși a acestui dialog imposibil, fie ea *cîrțița galbenă* sau *ghinga*, rămîne captivă înăuntrul corpului, prin care sapă orbește, pornind din creier, galerii ce coboară spre inimă, unde va declanșa, desigur, furtuni de sentimente: „cu multe mișcări feminine cîrțița coboară înspre inimă/ lăsînd capul gol și în capul gol un frig mare cît un hoit de pasăre”.

Dacă ar fi să căutăm un model mitologic, desigur sublimat, îndepărtat, pentru actantul liric din poezia lui Dan Coman, acesta nu ar fi nicidecum Orfeu (aedul prin excelență), ci Oedip cel indisociabil de enigmă (de un Sfînx simbol al libidoului exacerbat). În aceeași ordine, comparantul animal (pisici, cîini, oi, vulpi, vaci etc.), infiltrat permanent în discurs, aparent ininteligibil, ca simplu potențator al expresiei, ar intra în explicația psihanalitică dezvoltată de Jung, în care simbolul animal poartă chipul libidoului sexual. Iar *cîrțița* și *ghinga* ar fi identificate nu Iocastei (o simplă ipostază), ci Echidnei, mama serpentiformă a tuturor monștrilor (șarpele, care se viră în pămînt pentru a-și lepăda pielea precum sămînța, este, de fapt, un simbol falic, Echidna fiind o creatură androgină). Oedip execută în mit, prin incest, un *regressus ad uterum* degradat, sfîrșind nu în armonia amniotică dinaintea tuturor începuturilor, ci direct în moarte (nici unui expresionist nu-i scapă faptul că moartea este de genul feminin).

Nu puține sînt indiciile care trimit la o astfel de interpretare în poemele lui Dan Coman, de multe ori versurile fiind destul de explicite. Mai interesantă însă decît esența mitologică este aici degradarea, distilarea mitului, pînă la ultima consecință, în nostalgia de dată mai recentă a kitsch-ului. Dan Coman proiectează în actantul său liric (și în asta constă în primul rînd expresionismul de care a fost, nu de puține ori, apropiat) un *om integral*, care să atingă (fizic!) limitele cosmosului (ca aici: „fața mea este acum lipită de cer/ iar bățile inimii mele înspăimîntă cățelul pămîntului”), reușindu-i însă, după cum era de așteptat, numai un *om compus*. Pe

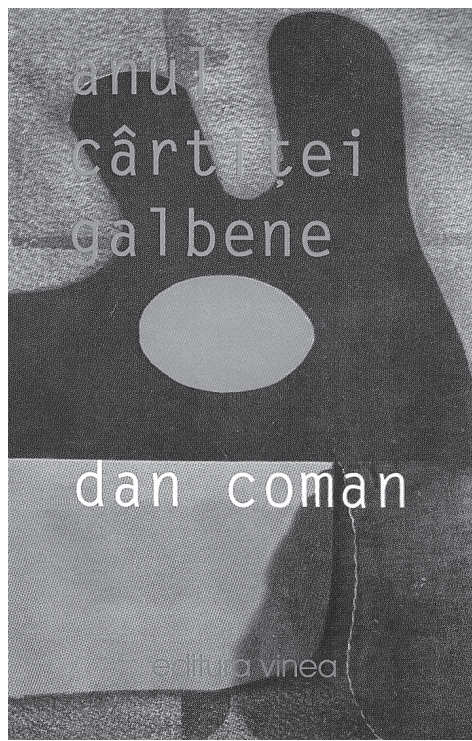

Dan COMAN, născut la 27 iulie 1975 în localitatea Gersa. Prezent în volumul colectiv **camera** (alături de Marin Mălaicu-Hondrari și Florin Partene), Editura Euphorion, 1995. Debut în revista **Minerva**, Bistrița, 1993. Debut în volum-2003 cu **anul cîrțiței galbene**, Editura Timpul, Iași. **ghinga**, Editura Vine, București, 2005. **doamne-doamne**, colecția *no name*, 2006. **d great coman**, antologie, Editura Vine, 2007. **Dicționarul Mara**, Editura Cartier, 2009. Premiul Mihai Eminescu pentru debut, Botoșani, 2004. Premiul de debut al USR, 2004

lîngă Oedip, o altă ipostază ar fi efeminatul Narcis, cel care se găsește, nici mai mult, nici mai puțin, decît „irezistibil”, și în locul căruia unui comentatori s-au grăbit să identifice un dandy, deși e limpede că gesturile în cauză nu sînt nici cele ale unui fante, nici cele ale unui simplu cabotin („mă privesc neîncetat prin spatele moale al ochilor./ cea mai mică încercare de a-mi întoarce capul de la mine/ și totul se face țândări”). Sînt, de fapt, gesturi de o tandrețe sfîșietoare, pentru sine, ale celui care,

într-un alt poem, se răsuțește să-și devoreze capul cu propria gură, ca șarpele uroboros (simbolizînd ciclul complet viață-moarte): „și eu cu singura mea gură încă mai rea și mai lipicioasă/ mă lungesc ca o lipitoare roșie la propriu-mi cap”. De altfel, deloc potrivite unui dandy, altădată gesturile devin brutale, rele, pedepsitoare: „eu sînt pisica. eu sînt șoarecele. mă distrez copios/ alergîndu-mă seara prin încăperi”, sadice și masochiste, într-un *dangerous game* halucinant: „îmi admir trupul/ ținîndu-l cu multă îndemînare în mîini/ și scăpîndu-l cu încă și mai multă îndemînare”. De cealaltă parte, femeia capătă și ea trăsături androginice, fixată fiind în același ritual sadomasochist: „în cealaltă încăpere teodora izbîndu-și cizmele roșii cu superba cravașă/ pocnind aspru din degete și începîndu-și cu furie dansul mecanic al după-amiezei”, sau în epitete de genul „mare”, „rigidă”, „grea”.

În *Ghinga*, imaginile grotești cîștigă teren: „cînd rămîn de unul singur mișc numai în patru labe/ și chiar dacă la fiecare mișcare mă izbesc de podea/ soarele tot nu se desprinde dintre scînduri: doar uneori așa mic și rece cum numai el poate fi/ începe să scriștie ca un șoarece”. Spaima de sine, ce mișcă altădată cenestezic corpul pe dinăuntru („și cineva peste măsură de puternic/ e zgduuit de spaimă înăuntrul trupului meu”) și care semăna foarte bine cu spaima de neant a expresioniștilor (în aceste versuri: „am rezistat tuturor spaimelor

dar în fața mea/ încă mi se înmoaie picioarele. // nimic altceva nu mă mai poate ademeni” se citește foarte limpede spaima pe care o simțea Ion Mureșan privind „păpușa de cîrpă” dintr-o bine-cunoscută artă poetică a sa, pe urmele expresioniștilor, pentru care spaima nu era numai grozavă, dar și deosebit de atrăgătoare) va fi controlată acum cu cinism. Trăirile paroxistice din trecut sînt din ce în ce mai mult folosite pervers, ca niște trucuri pentru a crea efect poetic: „și eu urlînd din toate puterile calm și foarte sigur pe mine”. Violența însăși nu se va mai naște din impactul traumatizant al vieții asupra ființei, ci din plictiseală: „plictiseala mă face violent”. Acceptarea morții, „moartea intră și iese intră și iese intră și intră și intră”, revelează ca singură posesiune trupul, „trupul meu este singurul lucru al meu”, care este, în același timp, limbaj: „sînt limba mea și nimic, nimic altceva”.

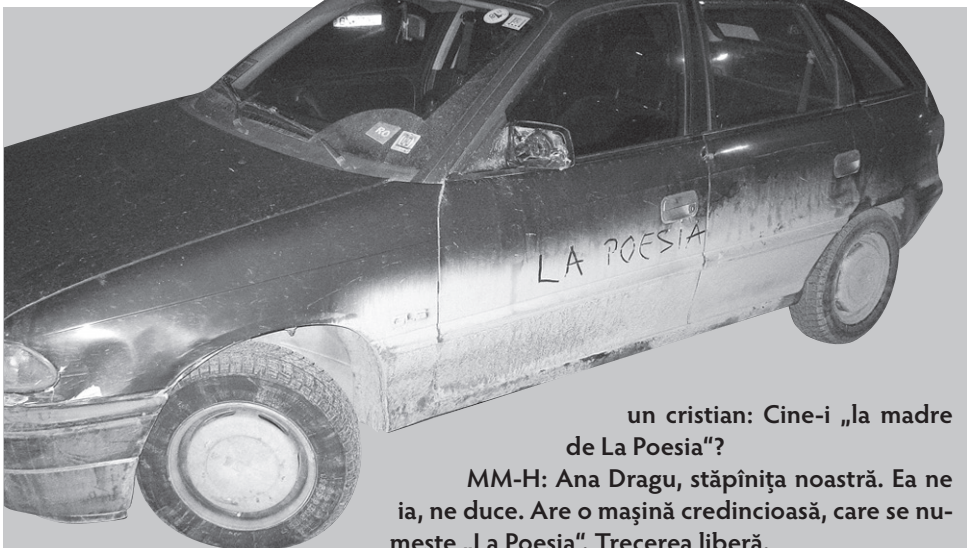
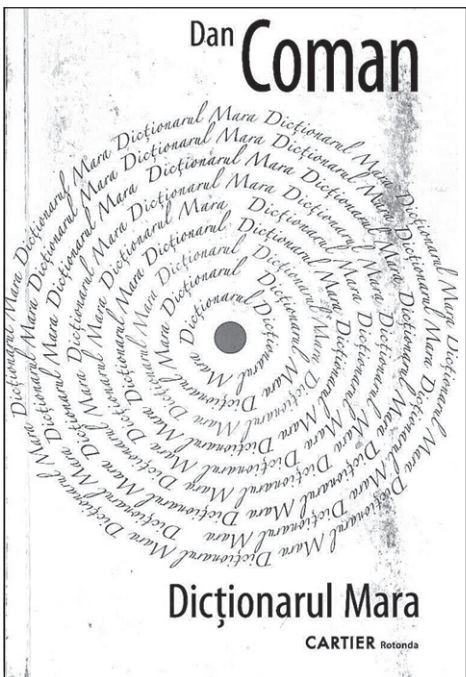
Dacă expresionismul rezidă în viziunile cutremurătoare născute dintr-un eu interior spasmodic, frisonant, înregimentînd poetul

în contingentul celor damnați, traumatizați de limbaj, suprarealismul va consta, la polul opus, în sarabanda i-

maginativă, în încălcarea oricărui firesc: peștii își depun icrele în cer, fac tumbe în ceștile cu ceai, unul într-altul, delfinii sar direct din pămînt, „lovind cu cozile lor galbene fețele adormiților”, iar un căluț de mare înoată în cearcănele franzikăi baumann.

O a treia și ultima etichetă vehiculată de critică, pe lîngă (neo)expresionism și suprarealism, ar fi manierismul (ca procedeu), în mod cu totul paradoxal mai vizibil în *Dicționarul Mara*. Paradoxal, pentru că impresia nu este avantajată aici atît de „rețetă”, cît tocmai de schimbări (poemele sînt mai discursive, biografismul mai accentuat etc.). Metaforic, *Dicționarul Mara* este asemenea șarpelui care, lepădîndu-și pielea, este surprins cînd încă mai poartă pe el, desprinse, ultimele fișii, foarte subțiri. Dar e inutil, acum, să cochetăm cu asemenea false exigențe critice, care se demontează de la sine în timpul lecturii. Să recitim, în schimb, cu plăcere, *anul cîrțiței galbene* (2003), *ghinga* (2005), *doamne-doamne* (2006), *Dicționarul Mara* (2009), ultimul avînd un destin de împlinit (și sînt sigură că va fi unul frumos), toate aceste volume recomandîndu-l pe Dan Coman ca fiind un *poet integral*, de primă linie. Vom avea grijă, desigur, în timpul lecturii, să existe, pe undeva prin apropiere, și o cafea aburîndă. Glumă cu circuit închis. ■

Cristina ISPAS

un cristian: Cine-i „la madre de La Poesia”?

MM-H: Ana Dragu, stăpînița noastră. Ea ne ia, ne duce. Are o mașină credincioasă, care se numește „La Poesia”. Trecerea liberă.

Dan Coman: Din Vatra Dornei pînă la Bistrița am mers cu 20 km/h, era terminată.

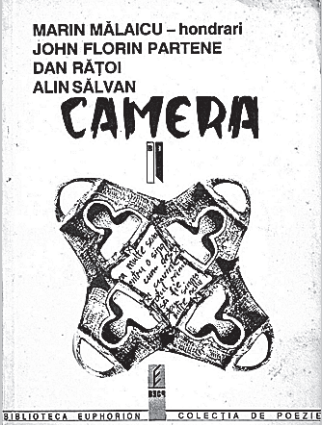
MM-H: I s-a dus discul de ambreiaj. Și cînd nu mai merge mașina ne-apucăm și sărutm volanul, bordul și-i zicem: Credincioasă, da' du-ne!

2 000

Cînd m-am însurat, mi-am schimbat numele. N-am făcut-o nici din frondă, nici din nepăsare, ci din lașitate și frică. Voiam să scriu cărți. Voiam să public. Dan Rățoi nu era nicidecum un nume potrivit pentru un scriitor. Mai degrabă pentru un subofițer SRI, un interpret de manele, un preot de țară. Căutasem zadarnic pseudonime: toate mi se păreau nepotrivite. Căsătoria a fost prilejul ideal. Am făcut-o fără să clipesc. Era anul 2000, nu mai era timp, trebuia, credeam, să scriu de-adevăratelea. M-am mutat la casa mea, făceam lungi plimbări prin bucătărie pînă ce cădea noaptea. Noaptea scriam.

Am scris mult și cînd mă chema încă Dan Rățoi. Nimic din ce am scris pe-atunci nu are relevanță, dar scriam cu o mare, cu o foarte mare bucurie. Aproape nimic nu se compara cu plăcerea imensă din fața foi de hîrtie, cu tremuriciul acela, cu pasta neagră a pixurilor cu gel pe care le-am folosit întotdeauna.

Din 2000 pînă la sfîrșitul lui 2002 am scris întruna. N-am mers cu nevastă-mea la mare, n-am făcut chefuri, n-am primit vizitatori neanunțați. Treceau zile în șir fără să ne întîlnim nici măcar la cafea. Cînd am terminat, eram epuizat. Fără să fi scris nici măcar un poem, în doi ani

am dat gata o carte. Lucrînd mai degrabă ca un prozator decît ca un poet, suferind ca un cîine din pricina asta, panicat și vlăguit.

După doi ani, așa mă vedeam: un om care visează să scrie *poeme* și care nu reușește decît să scrie *cărți*. Un fel de trădare, o mare neputință. Așa și cu cealaltă carte, așa și cu cealaltă. Nici poet, nici prozator, mai degrabă un fel de corcitură care nu se poate stăpîni. O corcitură fără privilegiul de a scrie, scurt și intens, un poem – sau măcar cîteva versuri, măcar pentru cîteva clipe bucuria aceea din fața hîrtilor, tremuriciul din fața poemului, zvîcnirea încheieturii care nu te lasă să duci rîndul pînă la capătul foi, plăcerea. Nimic din toate acestea. Poate și pentru că Dan Coman e cineva străin. E doar numele de pe copertă. E cel care apare în poze și cel care semnează actele oficiale. Un nume tot mai cunoscut. Un nume în care intru ca la casă pustie. Nu recunosc nimic, n-are deloc de-a face cu mine. Și-atunci încerc să întorc capul, să bîjbîi după celălalt, după o cît de mică siguranță, dar nici Dan Rățoi nu mai sînt eu, e ceva la fel de străin și de fără folos.

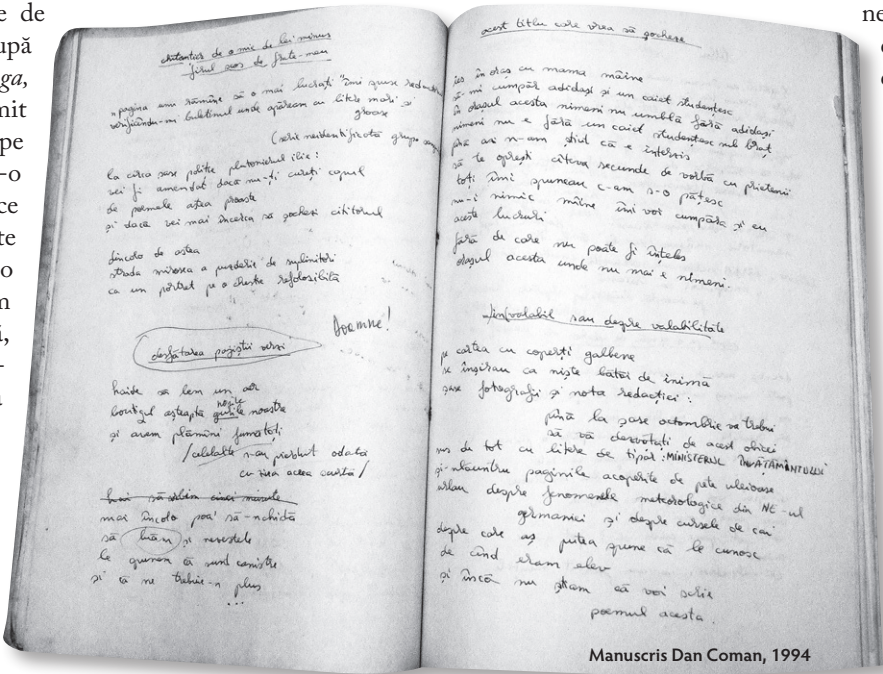
Și uite-mă acum, la 34 de ani, tot mai nedumerit, stînd singur și stingher între cele două nume, trădat de ele în numele umflat al literaturii. Visînd la bucuria de-a scrie un poem, nereușind decît să mai scriu o carte. Fără cale de întoarcere. ■

Dan COMAN

Cînd poezia e poezie

Despre poezie n-am scris pînă acum. Mi s-a părut că sînt prea aproape de poetica mea, de subiectivitatea mea pentru a putea scrie cum trebuie. Dar și subiectivitatea trebuie asumată la un moment dat, nu-i așa? M-am hotărît să scriu despre *Dicționarul Mara*, cea de-a treia carte de poezie a lui Dan Coman, după *anul cîrțiței galbene* și *ghinga*, pentru că, de cînd am primit cartea, m-am tot învîrtit pe lîngă ea: am citit-o, recitit-o și m-am întors la ea, ceea ce nu mi se întîmplă cu multe cărți. *Dicționarul Mara* e o carte specială, despre cum cum înveți să devii tată, despre dragostea mică-mare, pe apucate, pentru iubita care a devenit mamă. Cînd se naște un copil, universul întreg își schimbă centrul, forma, culoarea, aromele. Totul se restructurează, lumea se face din nou. Cartea lui Dan Coman surprinde această *re-facere* a lumii, cu spaimele, cu grijile, cu neajutorarea de rigoare, dar și cu bucuriile ei. Soarele chicco, nurofenul, baia, mărul cu biscuiți, ceaiul laricol ritmează existența părinților. Bucuria de a fi tată, înțelegerea ei nu este bruscă iluminare, ci un parcurs de fiecare clipă, o scufundare în frig, în nesomn, în cafea și în supa de pui. Gesturile și actele care ne par neînsemnate, banale, chiar terestre dobîndesc puteri magice, schimbînd cu totul fața lumii: „mara

tocmai eructase și aerul acela călduț/ a împins luna chiar deasupra tlinei/ făcînd-o să roșească ușor“ (*luna*); „stau cu mara la geam, e o zi frumoasă de iarnă/ și ninge și noi mîncăm măr ras cu biscuiți și/ nu spunem

Manuscris Dan Coman, 1994

nimic./ fiecare cu lingurița lui,/ fiecare cu cîte-o dimineată de iarnă în față./ uneori ne oprim din mîncat și ne turtim nasurile de geam și/ stăm așa fără să ne spunem nimic/ și respirația mea îmi încălzește încet fața/ și încet-încet respirația marei/ încălzește tot parcul.“ (*măr cu biscuiți*). Odată cu venirea Marei pe lume, totul se redimensionează, totul trebuie reînvățat, chiar și cuvintele: „în fața unei fetețe de trei luni/ vorbele de

om sînt impracticabile. // căci în fața acestei fetețe de trei luni/ dintr-o singură mișcare/ pielea inimii se întinde prin tot corpul/ pînă direct peste gură/ și pielea aceasta nu lasă vorbele de om să treacă prin ea/ ci numai vorbele de cîine și numai vorbele de nurcă/ și numai vorbele de oaie // așa că acum tot ce ne spunem cu vorbe de cîine/ și cu vorbe de nurcă și mai ales/ mai ales cu vorbe aspre de oaie ne spunem // și imediat ne provocăm rîsul // și imediat ne provocăm tristețea de casă“. Dragostea pentru tînda se schimbă și ea: este dragostea pentru lăuza care nu poate alăpta și merge cu sticluța de milumil în brațe, este dragostea pe apucate, cu stîngăciile parcă ale începutului. Dragostea iubiților trece prin dragostea lor de părinți: „noi sîntem părinții marei/ și noi, părinții marei, doar uneori/ și doar foarte scurt/ ne desprindem de mara/ și doar pentru a ne scoate repede-repede/ dragostea din corp/ cum ai scuipa ascuns și fără zgomot/ într-o batistă de pînză“ (*poem de dragoste*).

O lume mică vine spre cititor, cu spaimele ei abia domolite și cu bucuriile mărunte, vine cu imagini puternice, care se mișcă firesc unele spre altele, curg și se susțin, într-o osmoză care nu-i este proprie decît poeziei autentice. Iar rezultatul este un poem care te absoarbe, te trage după el, într-o viziune tandră a lumii, dar fără dulcегării. ■

Doina IOANID

să vedem ce se vede dimineța pe ape:

dragostea noastră e crema de ciocolată care se-ntinde și întinsă îndulcește orice suprafață o păstrăm în borcan. pentru că dragostea noastră întinsă mă face să-ți lustruiesc răbdătoare și mută bocancii. însă aici e un cîreș. e un loc bun pentru dragoste. putem să ne oprim o vreme din tăcere și descălțați să vorbim niște cuvinte care nu strică. să întemeiem o religie „geanta mea rotundă plutește dimineța pe ape.“ nu se deschide decît în locurile în care nu avem nevoie de nimic înafară de o mare dezordine vestimentară și certitudinea că avem mereu demult aceleași bagaje făcute. și pe ele le păstrăm în borcan. așezăm deasupra crengi și cărți și bețișoare de Marocco facem orice pentru ca hainele mele să nu poată ieși să-ți caute trupul și să atîrne moarte de frig prin aer. (ca să evităm haosul ridicăm cărțile și înghesuim tot frigul din cameră

în borcan) apoi ne felicităm pentru ordine și ne felicităm călduros pentru violenție. noaptea ne acoperă ca o cîrpă ruptă. să vedem ce se vede dimineța pe ape: stă întins pe nisip și încălzește marea cu un fierbător rusesc își așteaptă iubita. însă iubita e bătrînă, frumoasă și pe moarte și ca să n-o vedem murind ridicăm cartea și o înghesuim între haine și frig în borcan. un animal îmi ține locul noaptea și vreme de cîteva nopți nimeni nu poate vorbi. dimineța fierbătorul rusesc dispare brusc înghițit de un uriaș pește de apă dulce care-ți scufundă trupul în borcan ne sărutăm pe margini. eu nu mai încerc de mult să înțeleg ce se întîmplă cu instrumentele cu care se iese din ceea ce se întîmplă pentru că de la bun început, mi-a fost frică de liniștea asta.

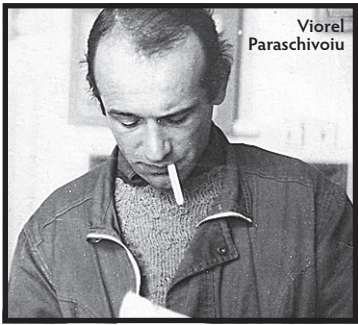
Ana DRAGU

Poem

fac parte dintre cei aleși . moartea mă bîntuie iar țînuta mea este exemplară. stau nemișcat și admir fără suflare fiecare boală cu adevărat de neoprit. și deși nu trebuie dintre toate bolile o aleg pe a mea. nimeni nu știe dar dintre umbre azi dimineată s-a ridicat o parte a soarelui și mi-a luminat mîinile. sînt acum cele mai multe părți ale corpului fără folos. și o liniște care nu-mi dă pace o clipă. cînd îmi fac semne nu le vād iar cînd înțeleg ceva uit imediat totul. doar noaptea tîrziu cîte un pumn de ploaie cade de foarte aproape și-mi răcorește fața. fac parte dintre cei aleși. stau aici și nu vād nimic. fără suflare, bătînd pasul pe loc. de la bun început totul se năruie iar dacă sînt totuși lucruri care rezistă imediat apare cineva primprejurul lor. din ce în ce mai des moartea mă bîntuie iar țînuta mea depășește exactitatea. nimeni nu știe dar dintre umbre azi dimineată s-a ridicat o parte a soarelui și fără să lumineze a trecut pe deasupra mea.

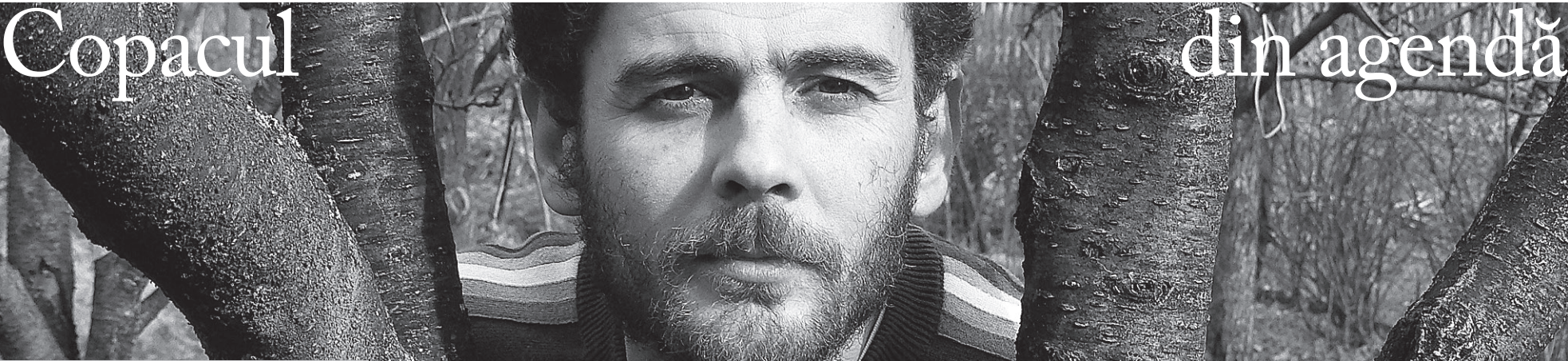
Dan COMAN

Ultima întîlnire cu Viorel Paraschivoiu la barul Sălăuța

un om singur șade la o masă joasă. pe tăblia de brad vin și pleacă o falcă de taur cincizeci de biter și un poem: jumătate la Tosca jumătate Sîngeorz. de la gît în jos, omul e de ponegrit iar în cap îi huruie neîncetat o betonieră. deunăzi o copilă precoce l-a pîndit între cărți. o pasăre înfricoșată i s-a pus dinainte omul a trebuit mînios să o alunge. de acum era sigur: cînd ea va reveni, toate vor fi sub zăpadă. și-a scufundat fața în palme. se făcea mai frig. își dorea să adoarmă. mușterii întăritați scrijeleau cu briceagul metri cubi de snoave.

Marin MĂLAICU-HONDRARI

Copacul din agenda

Hotel
îmi cereai fapte, mereu fapte
ca și cum mi-ai fi cerut să fur mere
verzi, roșii sau coapte

te-am ascultat
și după ce toate grădinile din împrejurimi
au fost golite iar casa ta
a devenit copacul în care
pîrguiam pentru tine mere proaspete
peste mere putrede
m-am pomenit că vorbesc singur

faptele nu sînt mere
prin care ne contrabalansăm greutatea
priviți cum țin eu acum
cheia aceasta cu număr în mînă

ca respirația în somn
am început să car viață în tine
la început două apoi trei picături
dimineța în ceai

am trecut la cafea
jumătate viață
fără să simți te umflai
și te simțeai bine

mi-am luat pompă
pofta ta de mere creștea de fiecare dată
casa se golea nu mai conta
că erau verzi, roșii sau putrede
devorai totul cu ochii închiși

credeam că viața se ia și se dă
cîte una pe zi
și-am făcut din asta
gimnastică în fața femeii deschise

urc doar cu liftul acum
și cînd mă așez în pat
mă prăbușesc în vechea noastră grădină
cînd tu plină de viață ai deschis larg ușa
iar eu am plecat să locuiesc la hotel...

Florin PARTENE s-a născut în 26 septembrie 1974 la Maieru, a absolvit Facultatea de Filozofie din Cluj și este membru al grupului Camera din Sîngeorz-Băi (Premiul Cenaclului „Camera” pentru poezie de dragoste, în 1994; Premiul „Dorel Sibii”, Arad, 2006; Premiul Național pentru Poezie „Mihai Eminescu”, 2008, la secțiunea „Opera Prima”, pentru volumul **Reverența**, Vinea, 2007; Premiul revistei **Cuvântul**, 2008; premiul revistei **tiuk**, 2008.)

Mă dezbrac și mă îmbrac. Am deprins acest obicei de cînd mîinile mari au obosit și mi-au arătat cum se face.

Mă dezbrac și mă îmbrac pentru culcare. În curînd e timpul să mă trezesc. În astfel de momente sînt în plină negație și-mi întorc dureros capul să mă surprind. Pentru că din anii pe care i-am apucat și observînd atent oamenii măcar atît am aflat: omul nu începe în creștet și nu se termină cu tălpile sale.

Mereu m-am trezit din somnul de noapte în plină noapte. De unde a venit poezia nu m-am întrebat niciodată. Știu doar că, într-un fel, a fost mereu cu mine, știu pe unde m-a purtat și ce uși mi-a deschis. Abia îmi amintesc ușile închise definitiv.

La început a fost pămîntul, unghiile murdare și mîinile mici dureroase. Acum, cînd sînt pe jumătate mort, îmi amintesc o vîrstă stranie despre care orice manual ne spune că e pierdută definitiv pentru memorie. Așa o fi, nu neg, însă noaptea e făcută pentru ciudățeni și pentru fumat. Oricum, de ani buni mă trezește ceva noaptea. Ultimele nopți, la patru douășapte. Prefer să-mi spun că mă trezesc să fumez, mai ales că explicația îmi convine, iar fumatul e unul dintre puținele lucruri care îmi fac plăcere. Asta și fac. Iată, am deschis deja o țigară.

Viorel, Ioana, Dan, Marin și cîteva umbre. Poezie, prietenie, pasiune, muzică, Cenaclul „Camera” și poezie. Inconștiență și venerație. Nu mă pricepeam la nimic din toate acestea. Răsfoiesc în minte acele zile și, iată, un copac numai bun de urcat în el e la mine pe masa din bucătărie. Se va înțelege, sper, că nu-mi stă în fire să exagerez.

Viorel Paraschivoiu, omul care purta poezia ca pe o pîine fierbinte și o împărțea generos în dreapta și-n stînga. La dreapta lui, Ioana Nicolaie. La stînga, eu și Dan (acum Coman). Apoi Marin, chiar el, Marin Mălaicu-Hondrari. Ioana a plecat prima și-n dreapta lui Viorel a rămas de atunci doar timpul. Cînd cu vorbele lui l-am cunoscut

pe Marin se părea că în partea lui dreaptă s-a făcut lumină. Dar nu. Am înțeles mai tîrziu: Marin a fost ultima bucată de pîine, ultimul poem pe care ni l-a oferit nouă. În ultimii ani, cu Viorel mai umbla doar un baston. Și acesta însă l-a lăsat. Timpul se depune în privire, ochii se închid și se face noapte.

Patru douășapte: știu că e de necrezut. Omul care a făcut pentru noi o gaură în cer nu mai e. Uneori, în astfel de nopți, îl aud vorbind cu cineva foarte cunoscut pe limba lor. Ovalul vocii sale e tot acolo, iar mie mi se face rușine că, în afară de doi, trei autori studiați la școală, nu știu nici măcar numele unui poet. De nu m-ar întreba... Același om care mi-a arătat prima dată poezia nu a lăsat în mintea mea nici măcar două versuri. Dan însă e aici, Marin e cu noi. I-a adus să mă ocrotească.

Viorel Paraschivoiu, de pe vremea cînd, în centrul Năsăudului, niște băieți citeau cocoțați în copac. Poet. Încet să nu trezesc fetele. Țigara, țigara, țigara. Mormîntul lui Viorel Paraschivoiu e un pătuț de copil, iar mie îmi vine să-l învelesc cu fumul acesta.

Mirela orb
Ioana
Dan și Marin, nedespărțiți, chiar și după plecarea lui Marin. Eu, eșuat, din nou transpirat, din nou cu gura plină de pămînt. Puterea lor, firescul și credința lor în poezie m-au scos de-acolo. De atunci plutesc la doi centimetri deasupra solului. Uneori, chiar ei se miră de o asemenea ispravă.

Mă urc în copacul din agenda, din prima agenda pe care a deschis-o Marin cu degete tremurate și tot cu degete tremurate ne-a citit. E și o scăriță acolo, pe care încerc să urc pînă la Dan, la caietele lui albe scrise cu negru. Nu ajung, mă împiedic în foile mele împrăștiate peste tot. Poezia și foaia.

Întuneric și jarul țigării. Nu mă întreb ce mă trezește noaptea. Agendele lui Marin, caietele lui Dan și foile mele. Dacă peste toate

aș așeza luminița aceasta de la țigară, cine ar sări să le stingă? Încet, să nu trezesc fetele...

Patru douășapte. Uimitor: despre mine acum. Am vrut să mă fac șofer și tată. Acum îmi doresc mult să scriu o poezie pe care băieții să o citească cu drag fetelor sau, și mai bine, băieții să o citească băieților...

Despre mine. Transcriu direct din scrisoarea către MH-M. Nu am văzut niciodată amintirea vie, amintirea care cu adevărat te rostogolește îndărăt în timp, legată de vreo madlenă. Aceasta nu face decît cel mult să te zaharisească. Întotdeauna însă o astfel de amintire vine prin cuvinte și arată ca o spumă de ras. De aceea, mi-e frică să mă bărbieresc. Există ritmuri ale cuvintelor care fac trupul mic și trupul mare să tresară deopotrivă.

Ridic acum în copac prima carte pe care am citit-o. Din nou, plăcere. Plăcere erotică de bărbat matur. Plăcerea cititului și a scrisului nu ți-o poți refuza, dacă ai simțit-o măcar o singură dată. Nu-mi amintesc despre ce era acea primă carte și nici acum, cînd o țin iar în fața ochilor, nu văd și nu simt altceva decît atunci. Era o poveste, un el și o ea, oameni maturi care se plimbau mereu după ritualurile vechi și corecte ale plimbării. Știu doar că, invariabil, la un anumit număr de pagini, oboseau și se așezau. Dacă era soare, ea avea umbreluță, dacă ploua, ea avea umbrelă și nimic nu-i putea opri. Atunci, magie. El o întreba cu șoaptă gravă: nu vrei să ne tutuim? Mă înfioram. Această expresie, acest „nu vrei să ne tutuim” era atunci suprema legătură dintre un bărbat și-o femeie. Cît despre cititor..., el trăia evenimentul în cel mai clasic mod: „erecție personală”. E de la sine înțeles cum devoram paginile următoare pînă cînd, într-un răgaz, ei iar se tutuia. Vocea ascuțită a viperei...

Îmi string jucăriile. Așa e noaptea.
Glorie! Glorie!

Florin PARTENE

Intimitatea locuibilă

Cînd pătrunzi într-un univers în care te împresoară un „aer copt”, în care carnea are prospețimea pîinii, în care se poate locui în toate cele patru camere ale inimii deodată... Ei bine, într-un univers care pare a avea asemenea atribute ale intimității feminine descoperi, cu surprindere, un habitat masculin.

Poetul nu e un nomad al experimentului, nu ajunge în zona pastîșei, a ironiei sau a antifrazei, cum se întîmplă de multe ori. Nu numai că nu-și neagă subiectivitatea, dar chiar preferă să o restaureze întocmai ca pe cel mai locuibil, mai vechi, mai intim și mai valoros spațiu din lume, acolo unde emoțiile dospesc și se rumenesc pînă devin una cu aerul, cu mirosul însuși: „într-o

secundă/ un aer care a stat ani lungi în alții/ mă inundă”. De aceea, metaforele și imaginile corespunzătoare circumscrierii, respectiv ale învelirii, ale protejării, ale astupării se regăsesc în majoritatea poemelor: „vocea mă face pereți”, „întrăm cumînți la loc/ în cutii”, urmele berii devin inofensive, „șterse de urmele serii”, noaptea se poate „îmbutelia”, iar persoana întii singular se resoarbe ușor în pluralul integrator: „nu am camera mea/ dar camera noastră miroase pustiitor/ de fiecare dată cînd intru la noi/ oasele îmi rămîn împlintate în carne”.

Replierea înăuntru se realizează în două sensuri: 1. prin atenuarea sau eufemizarea oricărui element resimțit ca artificiu, așa cum sînt, de pildă, lumina,

distanța, umbra, frica („între mine și inima mea/ spaima că va veni dimineța/ ca un zid nesigur/ de catifea împietrită/ îmi iau inima în brațe o așez pe podea/ ca pe un scaun comod/ mă așez pentru toată ziua/ pe ea”), grație incorporării lor în mortarul omogen al limbajului poetic; 2. prin recompunerea imaginii după modelul ocularității inverse, al derulării de la coadă la capăt, pînă la nucleul vizual (re) generator: „mă trezește durerea/ pun singele la loc”, „azi doar atît:/ întunecat ca tutunul/ refac din cioburi noapte de noapte/ obrazul crăpa” sau: „exfoliată în curelușe delicate/ o împletesc (pielea) la loc/ să țină mai bine/ pentru zilele cu aer copt”.

Traseul regresiv presupune inaugurări succesive de noi și noi porțiuni, înlăturîndu-se cu grijă draperiile de carne, dinapoia

cărora subiectivitatea se lasă îmblînzită prin reala *reverență* a eului față de firescul ei oarecum neglijat, atitudine atît de singulară în poezia actuală: „trag de o ață – «sforicica bordo»/ și după mine vin înșirate/ îmbrăcate de gală/ cărnurile moi”. Odată ajuns în „casa de noapte”, nimic nu mai poate reprezenta un risc seismic pentru cel care iubește și „numără îndelung” nufării: nici fragmentele de senzualitate ale sînilor, nici sărutul, nici vinul, nici „berea geroasă”, nici măcar inofensiva bărcuță, surogat firav al Arcei, căci ce poate fi mai important decît nufărul bine ancorat, nucleu poetic al subiectivității centrate, perfect insularizate, răsărite în propria grădină de apă, plutitoare și stabilă în același timp?

Teodora COMAN

M-au păcălit să-nvăț pe de rost *Cartea de iarnă* și asta m-a apropiat de poezia contemporană

un cristian în dialog cu Gavril ȚĂRMURE

Cînd ați demarat proiectul editorial Charmides și cu ce intenții?

Editura Charmides am înființat-o în 1996, în cadrul Fundației Culturale „Societatea de Concerte” Bistrița, pentru ca prietenii mei „culcați pe paie-n moară”, vorba lui Ion Mureșan, să poată să-și scoată cărți cînd doresc, diminuînd efortul tehnic pe care fiecare dintre autori trebuie să-l facă în momentul în care se hotărăște să editeze un volum, încercînd, așadar, să asigur un confort administrativ firesc pentru un scriitor bun. Inițial ne-am gîndit că o să scoatem doar cărți de filozofie – ca urmare a respectului pentru un grup de tineri foarte serioși adunați în preajma lui Alexander Baumgarten, care participau an de an la Saloanele „Liviu Rebreanu” de la Bistrița, la secțiunea „Filozofie” și împreună cu care am organizat două ediții ale unei tabere de filozofie la Sîngeorz-Băi, unde tinerii lucrau la traducerea presocraticilor. Apoi, aceștia și-au adunat comunicările într-un volum intitulat *Îngerul și persoana*. Dar prima carte scoasă la Editura Charmides a fost *Despre aducerea artelor la teologie* de Sfîntul Bonaventura, profesor la Universitatea din Paris la începutul mileniului II, ediție bilingvă română-latină. De altfel, primul consilier editorial a fost criticul de artă Mircea Oliv, absolvent al Facultății de Filozofie a Universității din București.

Cum ați ajuns să editați literatură?

Omul care m-a introdus în intimitatea literaturii a fost poetul și criticul Radu Săplăcan, cel care coordona în anii '80 Cenaclul Saeculum. Am avut ocazia să particip la dezbateri literare care se derulau după principiul „cîtă prietenie, atîta exigență”, în care poeții sau prozatorii care „îndrăzneau” să citească erau „judecați” fără nici un fel de indulgență sau politețe formală. Cunoșcînd mai mulți scriitori, cu care am și devenit prieten, m-am gîndit că ar fi bine să le pot edita măcar cîte o carte.

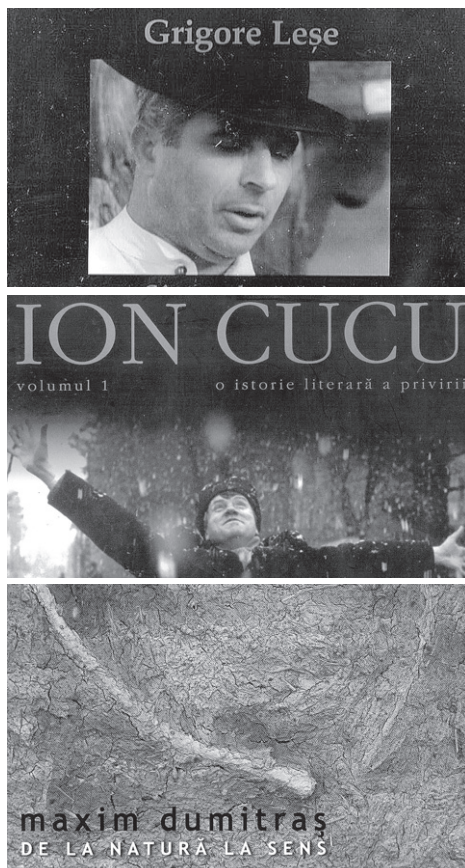
Este activitatea editorială un pariu personal sau un hobby?

Trebuie să spun că, la început, situația mea de editor mă cam stînjenea. Eram un editor mai degrabă „de plăcere” decît reprezentantul unei instituții culturale, oricît ar fi ea de mică. După ceva vreme, am înțeles că lucrurile trebuie făcute cu temeinicie și cu un profesionalism specific, pentru că, altfel, pe de o parte, nu rezisti concurenței și, pe de altă parte, produci mai degrabă nemulțumiri decît satisfacții culturale, oricît de bune ți-ar fi intențiile. Chiar dacă activitatea editorială a fost la început un hobby, în momentul de față ea reprezintă o parte importantă a programelor fundației.

Cam cite titluri ați reușit să publicați pînă acum și care vă sînt cele mai apropiate?

Am publicat peste 100 de titluri și pe toate le-am ales în funcție de exigență și gustul meu. Printre autori ar fi Radu Săplăcan (antologie îngrijită de Ion Mureșan), Iolanda Malamen, Gheorghe Grigurcu, Ioan Buduca.

Îmi sînt foarte apropiați autorii pe care i-am debutat: Radu Săplăcan cu volumul (de fapt placheta) *Ușor deasupra lumii*, filozofii Alexander Baumgarten, Bogdan Tătaru-Cazaban, Miruna Tătaru-Cazaban, Călin Botez, Robert Lazu, Dana Jalobeanu și alții. Au mai debutat la Charmides poeta Ana Dragu cu *Iarbă pentru fiare*, prozatoarea Delia Ujică cu *Carte pentru văzut lejer în ceață*. Apoi – *10 minutes play* – cu piese de teatru ale unor tineri

dramaturgi români (Bogdan Georgescu, Vera Ion, Ioana Păun). O relație specială am cu autorii optzeciști și cu cărțile lor: Ioan Groșan (*Nuți, spaima Constituției – Jurnal de bordel și jurnal de Cotroceni*), Vasile Gogea (*(Re)citindu-l pe Eminescu. În umbra timpului*), Matei Vișniec (*Cuvîntul progres rostit de mama sună teribil de fals* – ediție bilingvă română-engleză și *Istoria comunismului povestită pentru debili mintali* – ediție în limba germană).

Dar n-ați luat doar literatura în calcul...

Sigur, Grigore Leșe, culegerea de folclor *La obirșii* și cîteva CD-uri. Am produs, de asemenea, CD-uri ce conțin muzică și poezie (Augustin Frățilă pe versuri de Nichita Stănescu; Adrian Pinteș și Maia Morgenstern în colaborare cu Mircea Rusu Band – cîntece pe versuri a 14 poeți români), cărți-album despre orașul Bistrița, dar și primele spectacole ale Adei Milea (*Republica Mioritică Românie* și *Omul cu limba ruptă*) și, în relație directă, Ion Cucu, *O istorie în imagini a literaturii române postbelice*.

Se tot vorbește despre costurile unei cărți de poezie. Faceți-ne un calcul exact pentru o carte similară cu volumul Anei Dragu. E doar o „capcană” a multor editori, întînsă celor care nu știu ce-nseamnă tipărirea unei cărți, sau chiar costă foarte mult?

Tipărirea unei cărți nu costă foarte mult, mai ales acum, cînd e o mare concurență între tipografii. Mi se pare foarte important grafic-anul, de care depinde frumusețea, ca obiect, a cărții. O carte ca a Anei Dragu, la un tiraj de 500 de exemplare costă sub 2.500 lei. Hotărîți dumneavoastră dacă e scump sau ieftin.

Am auzit multe despre activitățile dumneavoastră din Bistrița. Concerte simfonice, tabere de fotografie, o Sinagogă atrasă în circuitul expozițional și de concert, un festival de poezie...

În 1999, am înființat la Bistrița o orchestra simfonică, construită din cei mai buni instrumentiști de la filarmonicile din Transilvania (Cluj, Oradea, Tîrgu-Mureș, Brașov,

Sibiu, Satu-Mare), orchestră ce susține aproximativ zece concerte pe an în oraș, dar cu care am avut și un splendid turneu în Elveția și în Japonia. Organizăm, de asemenea, o tabără internațională de fotografie, intitulată „Școala de la Bistrița”, coordonată de Francisc Mraz, tabără la care participă fotografi din România, Ungaria, Serbia, Austria, Macedonia, Croația și Ucraina, lucrările rezultate în acest an fiind reunite în expoziția „Trilogia Dunării” ce va fi itinerată la Bistrița, București și în capitalele dunărene. În cadrul fundației, am înființat și o școală de poetică fotografică, ce poartă numele coordonatorului și mentorului acestuia, Francisc Mraz.

Da, am luat Sinagoga din Bistrița printr-un contract de comodat și am salvat-o de la ruină, transformînd sala mare într-o splendidă sală de concerte și organizînd la balcon o cochetă galerie de artă, iar în luna iulie vom organiza un festival de poezie.

Ca editor, ce planuri editoriale v-ar tenta?

Aș fi foarte fericit să pot edita cît mai multe cărți ale tinerilor pentru că aceștia se impun mai greu datorită inerției și a prejudecăților majorității administratorilor culturali, indiferent că sînt editori sau șefi ai altor instituții. Mă interesează în acest moment căutarea, prospețimea și nu edițiile definitive.

Unde găsim cărțile Charmides? În relațiile cu librăriile, care ar fi „experiențele” dumneavoastră?

Cărțile editurii noastre le găsiți în Librăriile Cărturești, Humanitas, Aletheia, la chioșcul din fața Muzeului Literaturii sau la Muzeul Satului, dar și în alte librării particulare. Din păcate, nu am cele mai fericite experiențe cu librăriile. Nu de puține ori, cărțile au fost refuzate fără să fie văzute, cele de poezie fiind acceptate cu mare dificultate. Cîteodată mi se pare că librăriile sînt mult mai interesate de realizarea planului economic, decît a celui cultural.

Ați fost și sinteți prieten cu mulți dintre autorii publicați și, în general, în lumea literară sinteți cunoscut ca un prieten al scriitorilor. A fost și cazul lui Gheorghe Crăciun...

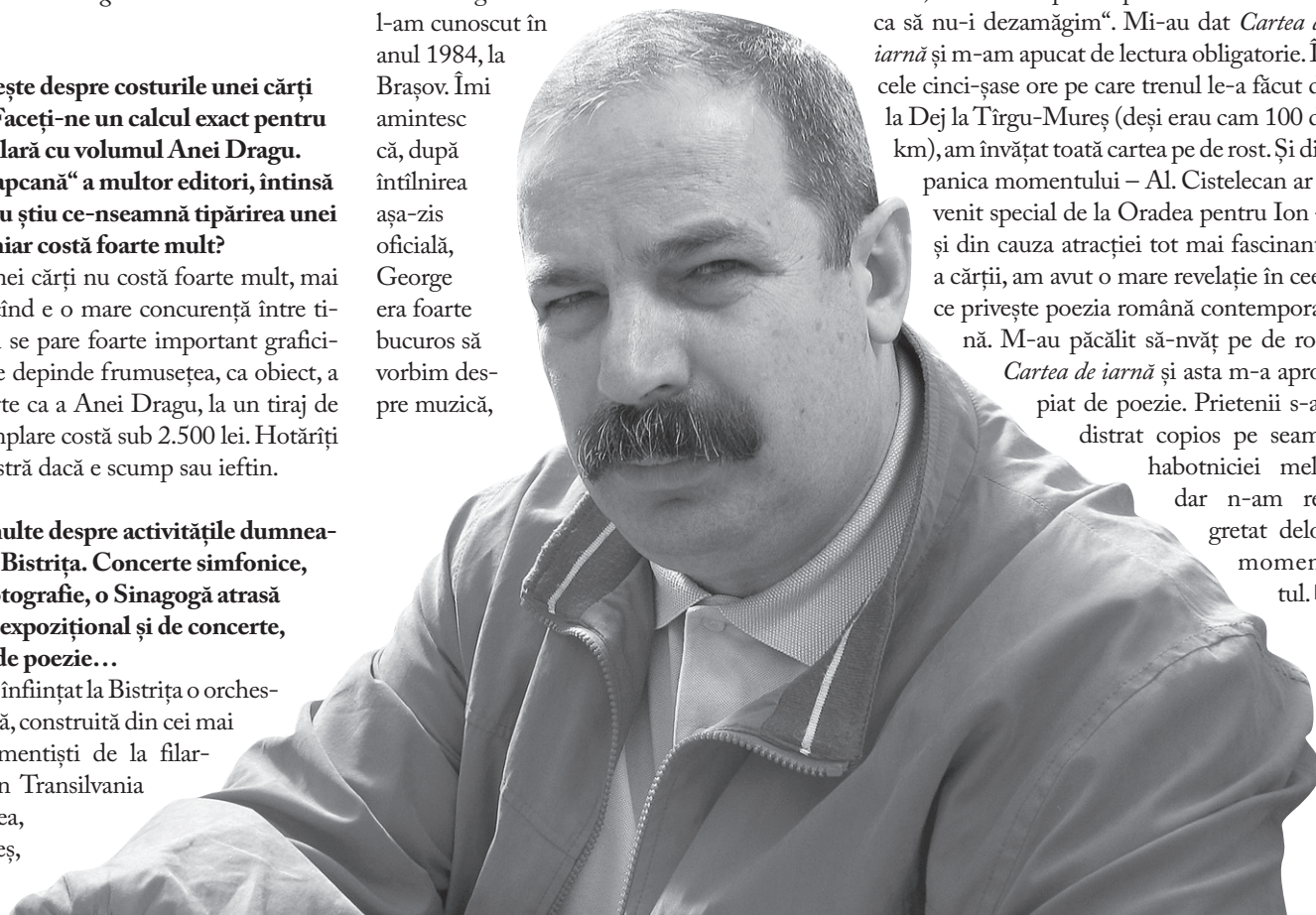
Pe Gheorghe Crăciun

l-am cunoscut în anul 1984, la Brașov. Îmi amintesc că, după întîlnirea așa-zis oficială, George era foarte bucuros să vorbim despre muzică,

despre pictură, despre jazz, mai degrabă decît despre literatură. Am fost surprins să constat că îi cunoștea pe toți pianiștii importanți de jazz din România, de la Jancy Korossy, la Ion Baci Jr., pe percuționistul Eugen Gondi, pe cîntăreața Anca Parghel, pe Johnny Răducanu, Mircea Tiberian și Alin Constantin. Am avut o agreabilă contradicție cu privire la arhetipurile muzicale ale lui Bela Bartok sau în legătură cu „estetismul” lui George Enescu. Vorbea cu multă afecțiune și respect despre un grup „colosal” de pictori ce se întîlneau la Poiana Mărului: Ion Dumitriu, Horia Bernea, Teodor Moraru. Repet, părea mai degrabă preocupat de ce se întîmplă în lumea artelor plastice și muzicale decît de literatură. Ne-am revăzut de cîteva ori la Bistrița, apoi, alături de Mircea Nedelciu, la aniversarea de 50 ani a lui Ion Dumitriu, peste un alt interval de timp la Sîngeorz-Băi, la o tabără de sculptură, iar în București destul de des pe terasa Muzeului Literaturii, convingîndu-mă să-i scot o carte de eseuri, articole, comentarii și interviuri lui Alexandru Chira. Ultima dată ne-am întîlnit la Bistrița, în iulie 2007, prilej cu care a citit din *Trupul știe mai mult. Fals jurnal la Pupa russa (1993-2000)*. Iar în iarna aceluiași an am aflat cumplăta veste...

Cam toți editorii de poezie au un trecut (sau un viitor) de poet. Nu pot să nu vă-ntreb, ați scris poezie?

Nu. Și-o să povestesc despre o vizită din 1985 la Cenaclul Vatra din Tîrgu-Mureș. Se puse-se la cale o deplasare a cîtorva membri (Radu Săplăcan, Zorin Diaconescu, pictorul Marcel Lupșe, Ion Mureșan și subsemnatul) ai Cenaclului Saeculum din Beclean. Toți eram profesori în Dej, mai puțin Ion Mureșan, care era „profesor de toate disciplinele și materiile” la Strâmbu. Cum Ion Mureșan nu s-a prezentat la tren (confunda foarte des zilele întîlnirilor), am plecat fără el. Fiind la începutul participărilor mele la cenaclurile literare, nu prea înțelegeam care mi-e rolul. Radu Săplăcan și Zorin Diaconescu mi-au pus la cale o farsă: „Muri n-a venit, tu trebuie să înveți pînă la Tîrgu-Mureș cel puțin două poeme de-ale lui și să le reciți acolo, pentru că va veni foarte multă lume pentru el. Și dacă zăpăcitul n-a venit, trebuie să spui tu poemele în locul lui, ca să nu-i dezamăgim”. Mi-au dat *Cartea de iarnă* și m-am apucat de lectura obligatorie. În cele cinci-șase ore pe care trenul le-a făcut de la Dej la Tîrgu-Mureș (deși erau cam 100 de km), am învățat toată cartea pe de rost. Și din panica momentului – Al. Cistelean ar fi venit special de la Oradea pentru Ion –, și din cauza atracției tot mai fascinante a cărții, am avut o mare revelație în ceea ce privește poezia română contemporană. M-au păcălit să-nvăț pe de rost *Cartea de iarnă* și asta m-a apropiat de poezie. Prietenii s-au distrat copios pe seama habotniciei mele, dar n-am regretat deloc momentul. ■

stăpînița

Nu știi acum, cînd încep să scriu, ce fel de text va fi cel de față și nu îmi doresc decît să nu fie un text. Pentru că dacă prin absurd ceea ce s-a întîmplat ar putea fi înghesuit în cuvinte, acestea ar putea fi ordonate și cumînțite doar de Marin, *el viejo verde*.

dar ieri, pe un drum – pentru că pe drumuri a început să crească totul –, din tot ce nu s-a spus mi-a cerut să spun esențialul. „cînd m-ai văzut conștient prima oară?” și stau de atunci și derulez, opresc, apăs pe backward și pe forward, pun pe pa-uză ca să mă hotărăsc de unde să încep. de aici. așadar:

acum două nopți, căutam în bibliotecă *Rayuela* lui Cortazar, necitită încă. știam că Marin așteaptă să i-o înapoiez, absolut liniștit, știind că stă la mine de cîteva luni inexplicabile cu un alt scop, diferit de cel al lecturii. așa cum s-a întîmplat cu multe alte cărți cu care aruncăm unii în alții. dar iată, îi venise vremea. și căutînd, îmi cade în cap *zborul femeii pe deasupra bărbatului*. era 2 noaptea și de foarte departe ridic cartea cu ciudă și aproape mă bufnește un rîs nervos. o duc în bucătărie, nu pentru recitare (pentru că nu-mi făcuse inițial o impresie exprimabilă), doar pentru o țigară, și încep să fumez. și fumez și mă enervez pe siguranța lui și îmi vine să rîd și îmi vine să plîng. de la o vreme tușesc și țigara nu se mai termină, mă spăl pe față și văd că

Ana DRAGU s-a născut pe 13 noiembrie 1976 în bistrița, 13 mai 2000 în bucurești, 10 septembrie 2004 în bistrița, 6 aprilie 2008 la sîngeorz-băi. așteaptă ziua în care va afla unde se duc flăcările în care suflă. între timp se ocupă cu autismul.

nu port aceleași haine. bucătăria se umple de fum și nu-mi vine să cred ce citesc. e aproape dimineată cînd sting țigara la jumătate și pur și simplu nu vreau ca Marin să se apuce să scrie a patra carte care să îl rostogolească pînă unde vrea să ajungă. acolo unde eu nu mai vreau să ajung, cel puțin nu acum. mă gîndesc la cronică lui Gellu Dorian despre „zborul femeii”, unul dintre pușinii oameni care a dat cărții atenția cuvenită, cronică cinstită, dar necuprinzătoare. Marin e ca marele zid chinezesc, în care fiecare cărămidă are un nume: Beckett, Bolano, Angela Marinescu, M. Ivănescu, Mariana Marin – cărămizi vorbitoare care îl lovesc, îl ceartă și îl mîngîie pe tîmple. e dimineată și știu fără să știu că înainte de a se face noapte va apărea de undeva Marin, pentru încă un drum. așa cum știu că, în urmă cu un an, mă aștepta la o răscruce în Năsăud. cînd l-am văzut de departe, amărit, plouat, zîmbitor și mîndru ca un toreador, mi-am văzut o parte din suflet. cînd i-am citit, în curtea Muzeului de Artă Comparată

pare, pentru că retina începe să îi lumineze a nedumerire... apoi se aburește geamul mașinii. mergem spre Sibiu – la Zilele „Justin Panța” – și Coman stă în față – pe locul lui. ne plimbă un drum de noapte. „La Poesia” stă prost cu ventilația și mașina e plină de aburi, nu se vede nimic în afară. Totul se întîmplă înăuntru și pe aproape 200 de km, Dan șterge din mers parbrizul. cînd pe dinăuntru, cînd pe dinafară. e unul dintre momentele lui de blîndețe, Dan Coman, varianta soft. știm și ne bucurăm pentru că, firește, ne-am fi așteptat să spargă parbrizul ca să vedem cu toții mai bine. cu el nu știi niciodată la ce să te aștepți. sub bancheta din spate cresc munți de cutii goale de bere, sticle de cola, cutii de ciocolată topită și morți înveliți în staniol. O dată la 50 de km, John mormăie ceva senin, cîntat, și toți îl aprobăm. am pornit la 3 noaptea și vom fi primii. vorbim puțin despre întîlnire și despre drumuri, despre tabăra de la Sîngeorz de la care au trecut cîteva luni și care, iată, a fost, de fapt, o gară în care ne aștepta o

mașină. nu atunci i-am văzut prima oară. ci, de atunci, pe rînd, pe fiecare. îmi amintesc uneori de o cafea în apartamentul 31. lîngă chiuvetă, spre stupoarea mea, Coman spală vase. nu știam pe atunci că așa face el cînd se simte prea sublim. eram doar mirată și întrebătoare. se întîmpleau lucruri grele, nedefinite, toate cu drumuri și „La Poesia” care nu ne-a lăsat niciodată în drum. de la Iași (unde John a băut cu lămîie și cu paiul apă și nota plată, și pentru 30 de minute am văzut cu toții că e viu) ne-am întors peste munți fără discul de la ambreiaj. Se uza-se, înțelegeți – de la lacrimile corozive ale lui Costică Acosmei, care, din fața hotelului unde îl părăseam, a grăit astfel: „nu cred că veți putea pleca așa ușor

pentru că eu n-am să mă întorc cu spatele o să mă uit fix la voi cu ochii apoși o să dau din coadă”.

încă nu am înțeles pe de-a-ntregul ce își spun, în nevorbirea lor, marii muți John și Costică. Nici acum, după Colocviul Tinerilor Scriitori de la Alba, unde au fost dați dispăruți în misiune cel puțin o noapte și regăsiți apoi pe o bordură, refuzînd să se întoarcă la hotel, refuzînd banii pentru a 56-a bere, liniștiți, zîmbitori. nu știu, dar am făcut o reverență. mereu aceeași în fața lui John. „am citit *Reverența* în format electric. incredibil. e ca o gură de țuică fierbinte, luată direct din cazan.

e ca atunci cînd te-ai îmbătat și oriunde te-ntorci cineva se uită la tine și-ți zîmbește.”

Ca un dos de palmă dat peste gură de un mut. Cine mai știe azi să facă reverențe în poezie?

a sunat Marin. și acum știu cu 30 de secunde înainte cînd sună Marin, cînd printre sute

de ferestre apare Dan, cu gersa lui cu tot, unde am fost o singură dată pentru a doua oară. și unde am găsit cel de-al cincelea element. „am trecut de Ploiești. Mangafaua”. ăsta a fost anunțul și a doua zi, dis-de-dimineață, în Gara de Nord au aterizat băieții cu o sacosă plină cu păpuși de ceară. desigur, primirea nu s-a ridicat la înălțimea unui asemenea gest. nici nu avea cum. La gesturile lui Coman e aproape imposibil de răspuns, așa cum la poemele lui e greu să ai vreo reacție care să nu îl enerveze la culme. Așa făcea și Naum. Dacă tăceai nu era bine, dacă vorbeai, aberai. Acum îmi vine să rîd, amintindu-mi cum, pe un drum din-spre Cluj, i-am aruncat furioasă: „poemele tale mă fac să rîd!”. aveam în cap grupajul *Doamne Doamne* din colecția „no name”, vecinătatea bistrițeană a celebrei Mirela Parker, și imaginea unui tip chinuit, ireal lăbărțat, care stă în mijlocul unei camere și, dînd din miini și din picioare, bea ca Setilă un lighean de cafea. Apoi începe să facă limpezi balonașe de săpun, așteptîndu-și iubita. Așa l-am văzut întîiași dată pe Coman – în Cafeneaua Chez Michel unde l-am citit. Astăzi își trage umbra după el. De atunci și pînă acum, trilogia *Anul cîrțiței galbene – Ghinga – Dicționarul Mara* a devenit pentru mine – în a treia lectură personală – știința acțiunii lui. Și mai ales locul în care Dan nu inventează nimic, doar povestește totul așa cum a fost. Un mare generos, necruțător ca un potop de pietre, Dan știe să dea și să ia ca nimeni altul. pentru el, gesturile mici nu există. și nu vrei să îl pui să îți explice ceva, cu atît mai puțin nu vrei să îl enervezi, nici atunci cînd nu are dreptate. pentru că dacă nu știi ce e panica – Dan te învață. Îmi amintesc de o ceartă după care temperatură din apartamentul 31 a coborît brusc la minus 35 de grade. Apoi, pe stradă, nu mai puteam atinge trotuarul. pașii mei înghețau în aer. însă el a făcut pentru mine și pentru ceilalți locatari ai camerei, cred, mari gesturi de care nimeni altcineva n-ar fi fost în Stare. O să povestesc doar unul (pentru că deja am scris prea mult și poate nu-i place):

E luni dimineata și ies de la o bancă din oraș deja obosită. Intru în mașină, pornesc și, după 300 de metri, o carte mi se înfige sub ștergătorul de la parbriz. pentru că nu cred nimic din toate astea, opresc mașina, cobor și ridic ștergătorul: T.S. Elliot – *The Waste Land*. O căutam de vreo două săptămîni. Fără să vreau explicații, de bucurie merg să beau o cafea cu Tlinda, să îi povestesc minunea. Pe scări, la etajul 2, Coman răsare din trepte, cu geanta lui de piele maro, se întoarce spre mine și întreabă: „ai și găsit-o?”. ■

Ana DRAGU

un cristian: ai primit structura suplimentului?

Ana Dragu: da, e super, înseamnă că vii la Bistrița **vreau să vă fotografieze la stadion** ha-ha. la Bistrița tocmai s-a înființat a treia Ligă a scriitorilor care acordă Premiul Virtutea Literară ar fi fain să pozezi ușa de la apartamentul 31 **vreau o chestie tare** azi am decis să recarosez „La Poesia”. nu-s în stare să conduc altă mașină **stop puțin** **ăsta e un început formidabil** – **azi am decis să recarosez „La Poesia”.** **nu-s în stare să conduc altă mașină** nici mai nouă, nici mai strălucitoare

materialul cu tine așa poate începe

mașina asta l-a cîrât pe Costică Acosmei, pe Coman, pe Mălaicu, pe Dună..., pe Vancu și niciodată nu ne-a lăsat în drum. pansată, bătută, mîzgălită și plină de cărți, ne-a adus mereu și mereu înapoi la Bistrița **de cînd o ai?** mi-a propus un polițist să îmi aducă un SEAT Ibiza din 2006 la superpreț și nu știam de ce nu mă trage inima mi-e frică absolut de alte mașini. în asta nu ni se întîmplă niciodată nimic rău, pe bune și am condus sute de kilometri cu un singur picior pe contrasens, prin vîgăuni din 2004, de cînd creșteam capre și făceam naveta

naveta spre ce?

spre Bistrița, de la 25 de km dinspre Viile Cristurului, acolo unde oamenii poartă în loc de plete cascade de viță sălbatică **și ce făceai la Viile Cristurului?** stăteam în hamac după-masa și mă rugam să nu intre nimeni în curte erau doar 10 case azi, visul meu e să fac un sanatoriu pentru autiști în mijlocul unei păduri și să locuiesc acolo cred că știu ce vreau, am stat 5 ani în București, deci nu e ca și cum n-aș avea termen de comparație am crescut 3 capre: Irinuca, Roza și Margareta am crescut și 10 găini și un cîine, Balamuc și un motan, Hornoi **Hornoi? ciudat nume** eu i-am botezat pe toți, era negru. dar am stat în spital 7 luni și cînd

m-am întors caprele aveau mastită pentru că nu le-a muls nimeni. cît stăteam acasă obligam colocatarii niciodată n-am fost în stare să mulg o capră mi-era milă de ele încercam și mereu îmi imaginam cum se pot simți adică mi se părea o hiperbarbarie nu le vedeam ca pe niște animale găinile au înghețat **au înghețat?** le-am smuls din curte cu toporul cînd s-a desprimăvărat **sună a horror** păi n-a fost drăguț **și tu erai în spital, să-nțeleg** da. 7 luni **?** am avut probleme medicale teoretic n-ar fi trebuit să fac copii, adică așa au încercat să îmi

demonstreze, aproape științific, dar n-au reușit să mă convingă adică nu puteam nu pentru că ar fi ieșit ceva acefali, ci pentru că riscam eu să mor iar Alexa – fetița, care are 9 ani e perfect sănătoasă și Dudu e... doar că el se învîrte în alte cercuri e autist cînd am aflat m-am apucat să învăț și m-am specializat acum am făcut Centrul Micul Prinț și lucrez cu alți 10 copii autiști am probleme cu cratima de la tastatură **lasă cratima** am făcut Centrul abia anul trecut, într-un fost grajd Dudu e celebru, el e, de fapt, Micul Prinț ■

Noblesse oblige

Unul dintre cei mai buni poeți tineri vine de la Bistrița și e o poetă. *Păpușa de ceară*, a doua carte a Anei Dragu (debutul aproape neobservat purta un nume mai puțin fericit – *Iarbă pentru fiare*), nu are nimic de-a face cu ludicul și feericul infantil, cum titlul ne-ar putea face să credem, ba, dimpotrivă – e de o visătorie feroce, cu autofagii suave și erotisme crâncene, descinse *surrealist* din Gellu Naum și expresionist din Ioan Es. Pop și Teodor Dună. Iată: „halatul se ocupă cu verificarea calității durerii. zice:/ stai așa întinsă și respiră. apoi începe să numere și să/ smintească fiecare os. da, hmm, da, pentru o vreme, după/ care își scoate de sub piele niște gheare de dropie și/ începe să doară peste tot. scurmă, sfîșie și taie, sfîșie/ taie și mă ferește de cel rău. ligheanul de plastic se umple/ cu oase găurite. le număr. e bine“.

Așadar, singele din poezia ei e abundent și albastru. Nu numai metaforic, în sensul nobilei ascendențe enunțate mai sus, ci, de s-ar putea, chiar în sens tare – poeta noastră e una dintre ultimii convinși de noblețea esențială a poeziei. Numai poetul e om întreg; orice nepoet ține de o umanitate neîntreagă, de o subumanitate definibilă metonimic. Doctorul, spre exemplu, e în versurile de mai sus un halat. Atît. E, adică, la fel de puțin uman ca ligheanul de plastic. Rar poetul care să meprizeze atît de profund burghezul – într-atît, încît nici măcar nu găsește necesar să-l injure. Revoltător și fermecător de anacronic acest poet, în vremuri în care poezia iese în stradă și se face *user friendly*.

Nu poate să ne mire, așadar, că, pentru Ana Dragu, limba poeziei nu e colocvială, ca la mai toți poeții tineri. Ea detestă româna conversațională, mai întîi, pentru că poezia nu e conversație, apoi, pentru că poetul nu conversează cu fitecine. Singurul personaj din carte cu care stă de vorbă, Teodor, arată, se poartă și vorbește ca un poet. Tot ca un poet gellunaumian, firește – sau, dacă vrem, anadragian. Așa încît, lungul lor dialog, alimentînd poetic toată cartea, seamănă, mai degrabă, cu un colaj din *Copacul-animal* decît cu o conversație amoroasă omenească, prea omenească. Erotica e o monodie *surrealistă* a dragostei și a durerii.

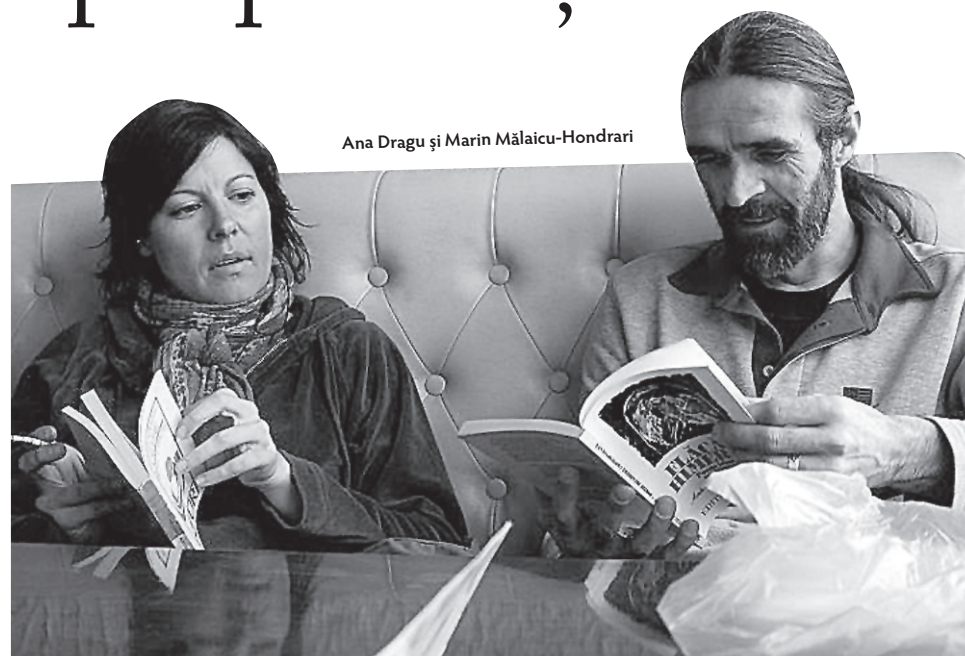
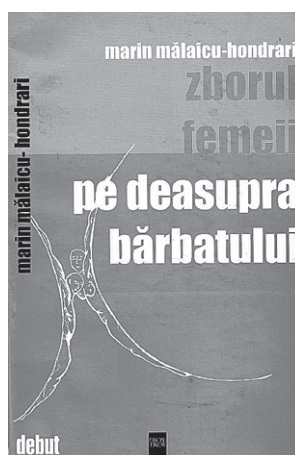
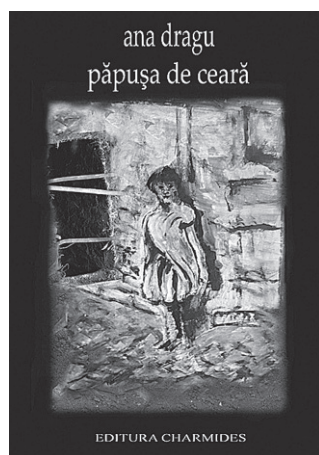
De asemenea, pentru ea, noțiunea de poet-filolog, dacă există, e detestabilă. Poezia are comerț cu umanul, abia apoi cu filologicul; cu omul, și doar incidental cu metaforele (cu nuanța deja enunțată că numai poetul e om). Axiomă sintetizabilă în versul lui Bacovia despre omul devenit concret sau în cel cu care Dylan Thomas își încheie un poem din aprilie 1934: „man be my metaphor“ („omul fie metafora mea“). Omul concret, corporalul (aproape că nu există poem în care să nu apară carnea și imageria ei subsecventă), numai el e metaforizabil. Pentru că numai durerea e reală și doar carnea doare. Iar poetul are aristocratica datorie de a scrie exclusiv despre reale – exclusiv despre durere, deci. (Așa-i trebuie, dacă ține numaidecît să fie nobil. *Noblesse oblige*, nu?)

Păpușa de ceară e o carte dură și blîndă, crudă și tandră, desfigurată și frumoasă.

Radu VANCU

„Inima mea e tristă ca un urs grizzly“. Despre poezie și femei

Volumul de debut al lui Marin Mălaicu-Hondrari, *Zborul femeii pe deasupra bărbatului* (Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2004), se vrea un fel de *de-lirium tremens* controlat, o carte bizară și, în același timp, de o „platitudine agasantă“, așadar la limita dintre ek-stază și biografismul „temperat“. Cele trei cicluri care îl compun sînt foarte diferite. Să fie vorba, oare, de mai multe etape ale unei scriituri care nu s-a dezvoltat total (adică într-un volum individual) decît la 33 de ani? Înălțuirea grupajelor pare să confirme o asemenea ipoteză: *Mai multe poeme* cuprinde texte poetice în care nota dominantă este una lirică, de esență inițiatică, apelul la teoriile alchimice și ermetice fiind manifest. Urmează *Cîteva zile la Singeorz-Băi*, un cvasijurnal absurd, cu personaje livrești, în care lupta suspendată dintre literatură și existență are ceva din tragismul luptei lui Iacob cu îngerul. În continuare, *Lungul drum al autorului către servitute* este o *ars poetica* cu rol de (auto) postfață și care ia forma unor fragmente de proză poetică. La final, deși pe o altă structură, pare să urmeze în mod firesc și omogen *Cartea tuturor intențiilor*, romanul publicat în 2006, la Vinea, și reeditat doi ani mai tîrziu, la Cartea Românească.

Ana Dragu și Marin Mălaicu-Hondrari

Zborul femeii pe deasupra bărbatului este o carte de poezie cu poveste, mai exact cu o poveste învăluită în trei straturi de scriitură, o poveste implicită despre dragostea dintre un bărbat și o femeie, dar și despre dragostea dintre un cititor care devine scriitor și un pregnant univers livresc. În acest sens, zborul femeii pe deasupra bărbatului se transformă, treptat, în zborul cărților pe deasupra scriitorului. Invers, femeia este (și) o carte care se cere citită și descifrată, marcată de însemnele cryptice ale tăcerii: „sînt ani de cînd ea tace/ necruțătoare cum o știu“ (*Ce diminează frumoasă!*) sau de pecetea unui zbor demonic, subpămîntean, după modelul cărților magice, care își devorează, sistematic, cititorii: „în odăile subpămîntene/ ceasornicul precis s-a retras în rochiile-adînci/ ale

femeilor subpămîntene/ fii fără grijă/ exacerbată rețezării a rămas aceeași/ doar gestul e mai molatic și din priviri/ a dispărut lan-goarea/ cu funiile din ceruri întreținem focul sub pămînt/ acolo unde femeia își înalță zborul/ poezia e fastă și necruțătoare/ cartea ta se automutilează/ umbrele verii s-au furișat în ea“ (*Zborul femeii pe deasupra bărbatului*). „Servitutea“ autorului este îndreptată, astfel, pe de o parte, către femeie, iar pe de altă parte, către un ipotetic cititor care, odată intrat în carte, este sufocat și înghițit de text, cu precizia unui șarpe gigantic. Pentru că, în definitiv, fiecare este deopotrivă victimă și călău, *beautontimoroumenos*, dacă ar fi să folosesc un termen puțin prețios, dar în spiritul decadentismului specific poeziei lui Marin Mălaicu-Hondrari. O poezie care se înscrie, parțial, în marea tradiție a modernității europene, dar care se individualizează tocmai prin straniețea ei, în contextul poeziei române contemporane. ■

Oana Cătălina NINU

Toate „intențiile“ duc la literatură

Fascinația pentru sinucidere este un punct recurent în sfera literară. Mulți scriitori au cochetat cu acest gînd și l-au dus pînă la consecințele ultime (Sylvia Plath, Hemingway, Virginia Woolf, Anne Sexton, Horacio Quiroga sînt doar cîteva nume la care se oprește Marin Mălaicu-Hondrari). Fascinația aceasta a scriitorilor pentru sinucidere prezintă, la rîndul ei, un puternic interes pentru Marin Mălaicu-Hondrari, care, într-o scriitură de tip confesiune (*Cartea tuturor intențiilor*), mărturisește că dorințele sale au în vedere scrierea unei cărți într-o noapte, iar subiectul cărții să fie „sinucigașii“. Eșecul primei dorințe nu împiedică realizarea celei de-a doua: chiar aceste notații, specifice unui jurnal de creație, compun cartea despre sinucigași.

A scrie o carte centrată pe tema sinuciderii presupune involuntar o apropiere de lumea morților, de acel spațiu halucinant în care viața este resimțită ca o capcană, iar moartea, ca un *promised land* al tuturor speranțelor și visurilor neîmplinite. A-i înțelege pe scriitorii care au preferat moartea în detrimentul unei existențe ce devenise insuportabilă nu semnalează obligatoriu o perspectivă marcată de dezamăgirea ce își caută o rezolvare și

o justificare în gestul disperat întîlnit atît de frecvent, de-a lungul timpului, în rîndul scriitorilor. Dimpotrivă, narațiunea lui Marin Hondrari dezvoltă o voce lucidă, care analizează, uneori cu o surprinzătoare răceală, diferitele moduri prin care scriitorii au ales să se despartă de viață. „Nu aveam nici cea mai mică intenție de a mă sinucide“, mărturisește naratorul, ba, mai mult, în momente în care își simte viața amenințată de sărăcie, de mizerie, „gîndul morții mă făcea să sufăr, pentru că prefigura o imagine de care mă temeam: moartea în mizerie și singurătate, moartea rătăcind un covrig, moartea humboldiană“. Și, în definitiv, însăși „intenția“ de a scrie o

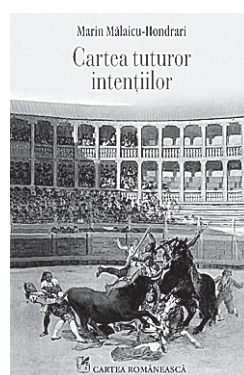
carte într-o singură noapte echivalează cu o sinucidere. Iată cum un gest atît de concret, cum e sinuciderea, este, în cartea lui Marin Hondrari, experimentat pe plan literar – cel cu adevărat plin de semnificații pentru un scriitor.

Dincolo de excursul printre scriitori care au recurs la gestul ultim, în *Cartea tuturor intențiilor* întîlnim și un plan al experiențelor concrete ale naratorului, care ajunge, printr-un concurs de împrejurări, „on the road“, la bordul unui Lexus, conducînd sute de kilometri prin Spania și avînd ocazia să cunoască sinuciderea nu doar prin literatură, ci și prin cei pe care îi întîlnește în viața reală. În astfel de situații, sunt păstrate aceeași luciditate și aceeași curiozitate rece: sinuciderea rămîne, pentru Marin Hondrari, o experiență tratată la modul realist, dar întotdeauna din perspectiva scriitorului pentru care a scrie este, dincolo de orice, gestul suprem. ■

Silvia DUMITRACHE

Asta e o carte pe care vreau s-o am în bibliotecă, o carte de suflet. Așa zicea luciat. Or, un autor, dacă nu e paranoic de-a dreptul, nu-și poate dori mai mult. Ce pot să-mi doresc mai mult decît să fiu în bibliotecile cititorilor?

Marin Mălaicu-Hondrari

Fotografii pe care aş fi vrut să le am

E cald. Se înserează şi noi, adică eu şi Dinu Bodescu, stăm sub un corcoduş şi Dinu îmi citeşte din Beckett. Apăruseră nişte fragmente în *Ideea Europeană*, în traducerea lui Constantin Abăluţă.

Lui Dinu îi ia mult să citească tot fragmentul. Niciodată de atunci nu am mai fost capabil să mă concentrez la o lectură atât de lungă. Beckett era un zeu, iar Dinu, cel mai straniu personaj – solitar, anxios. O fată obișnuia să sară peste poarta casei lui şi să-i aducă flori.

Acolo unde acum e un magazin de perdele, la începutul anilor '90 era un dozator Tek, instalat într-o casă veche. Petreceam mult timp acolo, cu Charleen, azezaţi pe prispă casei, cu paharul de suc într-o mână şi cu „eugenia“ în cealaltă mână. O vară întreagă asta a fost meniul nostru la micul dejun şi la cină. Tot acolo era şi locul de întâlnire cu John Partene şi Dan Coman. Pe Dan îl aşpteam mai mult decât pe John, pentru că ne aducea brânză de la o fabricuţă din Rebrîşoara şi întotdeauna avea bani de o cafea. John venea cu bicicleta lui de 7 km şi mă puneă să-i citesc scrisoarea lui Humboldt către Citrine, apoi vorbeam despre semizeul Tănase şi despre Cosciotoro. Eram nedezlipiţi de trei cărţi: două antologii (cea a optzeciştilor, a lui Muşina, şi cea de poezie

americană, a lui M. Ivănescu) şi o plachetă, o lamă, *Obiecte mişcate*, a lui Iustin Panţa. Când Charleen lua şomajul, îmi cumpăra câte o carte şi-mi dădea bani de tren să ajung la Maieru să-l văd pe John. De bucurie că mă vedea, John îmi cumpăra *cincizeci de grame de bere*.

Peste drum de Muzeul de Artă Comparată, locuiau doi evrei, Marcu şi Rifca. În faţa casei lor, într-o noapte rece, pe când ploua mocăneşte, m-a oprit Ioana Nicolaie – plîngea şi mi-a zis ceva ce nu voi uita niciodată: *S-a sinucis Dan, așa am auzit*. Stăteam amîndoi în ploaie, fără umbrelă, iar la una dintre ferestre stăteau cei doi evrei bătrîni şi se uitau la noi, așa, de parcă s-ar fi uitat la doi peşti în apă. Am fugit la gară şi am luat primul tren spre Maieru, trebuia să-l văd pe John, el era singurul om care putea şti exact cum stăteau lucrurile. Cred că la vremea aceea aveam fiecare câte un poem publicat.

Apoi m-am angajat la Casa de Cultură, iar pe biroul meu zăcea un telefon, cel mai urît telefon fix, mare şi verde, din plastic, părea mai mult o jucărie nereuşită decât un

mijloc de comunicare. Acelui telefon, într-o după-amiază din 1994, i-am dat tîrcoale ore în şir, eram cu Dan şi era ziua de naştere a lui Gellu Naum şi nici unul dintre noi nu a avut suficient curaj pentru a-l suna. Am ratat un gest, dar am cîştigat un vis. Un an mai tîrziu, aveam să ratez un alt gest. Scrisesem o scrisoare pentru Me. Ivănescu şi nu am fost capabil să i-o trimit. Cred că era o scrisoare tipică pentru un tînăr scriitor care ajunge să se creadă abandonat, cînd autorii aţipesc şi cărţile sînt mute, cînd are impresia că i s-ar cuveni totul de pe lumea aceasta, chiar dacă acel scriitor încă nu a publicat nici măcar o carte. Acum, dacă mă gîndesc mai bine, cred că nici măcar nu am sfîrşit scrisoarea.

Cînd ne-am făcut mai mari, mergeam în vizită la Matei, în Bistriţa, într-o garsonieră desprinsă dintr-un film existenţialist francez. Matei locuia singur şi citea nişte cărţi absolut îngrozitoare, cum ar fi despre sonata barocă, şi avea cea mai impresionantă colecţie de muzică pe care o văzusem vreodată. Obișnuia să se oprească în mijlocul trotuarului, să-şi ridice mîinile pînă în dreptul pieptului şi să peroreze minute în şir, aproape strigînd, trecînd de la *majestuos* la *vivace*, apoi la *molto vivace* în discursul său intempestiv asupra te miri cărui regizor

sau balerin. Trecătorii se fereau puţin de noi. Dar în „Casa Matei“, cum numeam noi magherniţa aceea igrasioasă, amfiteionul ne oferea cele mai spectaculoase lecturi de poezie. Acolo ierarhiile se ştergeau şi se ştergea timpul, şi spaţiul înnebunea cînd treceau pe acolo Trakl, Mihai Ursachi, Rimbaud, Lautreamont, Mircea Cărtărescu, Iustin Panţa, Angela Marinescu, Ioan Es. Pop, Ion Mureşan, John Berrymann. Matei îşi începea lecturile cu voce tare, stînd drept, cu călcîiele lipite şi le sfîrşea tăvălindu-se pe covor, cu un rîs dement tăindu-i răsufierea, răguşit, transpirat şi roşu la faţă.

Se întîmplă să trec pe lingă Turnul Dogarilor, ori prin faţa Hotelului Codrişor şi, de fiecare dată, îmi răsună în urechi sunetul greu, cadenţat pe care îl făceau cerceii Angelei Marinescu la Bistriţa. Dar mi s-a întîmplat să trec şi pe largile bulevarde din Cordoba şi să aud tot cerceii Angelei Marinescu.

Se întîmplă uneori să visez că eu sînt cel care îşi provoacă *eşecul, nebunia şi moartea* şi că sînt *fiara din cuşcă*, cea care *urlă, arde şi nu poate fi privită*.

Apoi vine un pumn de praf şi dă splendoare acestei grădini şi încep să *visez enorm, colorat în demenţă* şi pe fereastra din „Camera“ nu se mai vede nimic şi mă tulbur şi înaintez greu ca o apă miloasă prin smîrcuri. ■

Marin MĂLAICU-HONDRARI

Ana D.: Care sînt primele tale amintiri despre cărţi?

MM-H: Am amintiri, nu de la o vîrstă atât de fragedă cum are Florin Partene (John). Amintirile mele ţin mai mult nu de anumite cărţi, ci de dorinţa de a avea o bibliotecă şi se leagă cumva de nişte plimbări pe care le făceam seara cu sora mea. Ne duceam şi ne uitam prin fereastra unui vecin la biblioteca acestuia. Şi tot ce îmi doream eu pe atunci era să am o bibliotecă, să am cărţi. Iar primele cărţi pe care le-am avut, le-am ținut într-o cutie de pantofi de carton. Aveam cinci sau şase cărţi, îmi amintesc că le țineam vertical, ca să le pot vedea cotoarele. Una dintre ele era *Aventurile lui Telemah, fiul lui Ulise*. Era o ediţie din BPT. Iar una dintre marile bucurii ale copilăriei mele era ca seara, înainte de culcare, să scot de sub pat cutia de carton în care îmi țineam cărţile şi să mă uit la ele, să le răsfoiesc, după care puneam cutia înapoi şi puteam să adorm liniştit.

Aşa cum îşi verifică o femeie cutia de bijuterii... Cum a fost cu Cenaclul „Camera“? Care sînt primii scriitori, poeţi, care te-au apropiat de literatură?

Cenaclul „Camera“, da. Am să spun foarte pe scurt ce a însemnat şi ce înseamnă totodată, pentru că în continuare funcţionează prin fire absolut invizibile şi înseamnă Dan Coman şi John Florin Partene. Nu cred că are sens să povestesc mai mult despre asta. Numele lor spun totul, așa cum prietenia noastră spune tot. În ce priveşte primii scriitori, primul şi cel mai puternic a fost Bacovia. Eram prin clasa a IX-a cînd am găsit o antologie cu poeme de Bacovia. Era o perioadă în care 18 ore pe zi umblam prin păduri, prin grote, îmi făcusem o bibliotecă într-o stîncă. Era o demenţă totală. Zile în care trăiam numai şi

numai pentru poezie. Apoi, desigur, Nichita Stănescu. Am scris zeci de poeme absolut fără nici o valoare, în afară de faptul că erau nichiştănesci cap-coadă. Dintre scriitorii străini a fost Kafka, cel la care continui să țin enorm, Beckett, Rimbaud, Trakl. Cam asta ar fi numele care m-au marcat cu adevărat. Mai contemporane, ale oamenilor pe care i-am cunoscut: Mihai Ursachi, Angela Marinescu, Ion Mureşan.

Am să te rog să îmi vorbeşti despre relaţia ta cu magistrul Ursachi, pentru că ştiu că ai ținut mult la el. Am avut norocul să îl şi vizitez de cîteva ori. De două ori împreună cu Dan Coman. O dată ne-am dus chiar de ziua lui, a magistrului. Am învăţat foarte multe lucruri de la el. Mai ales în ceea ce priveşte aşteptarea, răbdarea. Şi încrederea în poezie dincolo de orice modă, dincolo de orice mijloace de a-ţi face cunoscută opera. Nu, nu. El avea o încredere deplină în poezie. Nu am întîlnit pe nimeni niciodată care să aibă o încredere atât de puternică în poezie. Era cu adevărat magistral în asta. E una dintre întîlnirile care te marchează pentru toată viaţa şi numai dacă nu eşti cu totul şi cu totul opac nu îţi rămîne nimic.

un cristian: Bistriţa a dat în ultimii ani scriitori foarte valoroşi, nu doar promisiuni, cît cărţi. Cum îţi explici, dacă se poate explica, această concentrare scriitoricească?

Nimic nu pregătea acest val şi – iată – putem vorbi practic de un raft întreg de cărţi de cea mai bună calitate. Ba, mai mult, interesant mi se pare faptul că unii dintre voi, Bradea sau grupul vostru (putem vorbi, nu-i așa, despre un grup, Dan, John, tu şi Ana) rămîne acolo, nu migrează spre centrele culturale, să le spunem, tradiţionale sau internaţionale (Gelu Vlaşin, un manager literar care s-a impus deja în Spania). Practic acolo încercaţi (prin *Quijote Café* a Ioanei Bradea, prin Cenaclul „Camera“) să creaţi ceva. Cum sînteţi văzuţi de către mediul local (inclusiv de grupul scriitoricesc local, inevitabil în orice judeţ)? Ce reviste există în judeţ, cam cîţi scriitori sînt în oraş şi cum vă vede „marea literatură locală“? Nu se zăreşte nici un război practic, iar voi, prin fire şi

educaţie, nu-mi pareţi deloc războinici, puşi pe „înlocuiri“/„des-tituiri“/„demascări“...

MM-H: Nu am nici o explicaţie pentru această „concentrare scriitoricească“, cred că lucrurile se întîmplă pur şi simplu. Mă îndoiesc să existe semne premergătoare apariţiei unui scriitor. Poate chiar acum, într-o bucătărie din Georgia, cineva scrie un poem minunat. Nimeni şi nimic nu-l anunţă; așa cum nimic nu anunţa apariţia Ioanei Bradea, ori a Ioanei Nicolaie, sau a Anei Dragu. În cazul „Camera“, faptele stau la fel. Întîlnirea, după spusele lui John Florin Partene, s-a petrecut așa: el venea din sus, Dan Coman din jos şi eu eram la intersecţie. Să ne întîlnim a fost fundamental, pentru fiecare în parte. Primii scriitori care ne-au băgat în seamă au fost Mihai Dragolea, Iustin Panţa şi Alexandru Uiuiu. Lui Mihai Dragolea (care continuă să se bucură de ceea ce scriem) îi datorăm prima apariţie la TV, era prin 1995. Lui Iustin Panţa şi lui Alexandru Uiuiu le datorăm apariţia volumului *Camera*.

Nu încercam şi nu încercăm să creăm altceva decât literatură de calitate, poezie, să nu trişăm faţă de noi înşine în primul rînd, apoi faţă de cititori. Eram şi sîntem atenţi la ce se scrie. Cumpăram şi cumpăram cărţi. Încercăm să ne ținem departe de coterii literare. „Viaţa literară“ care ne preocupă e biblioteca. Acolo e măsura valorii, în cărţi. Majoritatea scriitorilor mei preferaţi sînt morţi, unii de sute de ani. Întotdeauna am preferat să scriem mai mult decât să publicăm şi

să citim în singurătate cărţile altora decât să citim în public cărţile noastre. Retrospectiv, ne putem da seama că am practicat, mai mult inconştient decât conştient, rezistenţa la oportunism, la ieşitul în faţă prin orice mijloace. Nu ne interesează strategii de mai ştiu eu ce fel. Mă interesează să pot deschide liniştit o carte şi să mă întîlnesc cu alţi scriitori fără să mi se facă ruşine. Așa că poziţionarea noastră excentrică este lămurită tocmai prin faptul că a fi scriitor de Bucureşti ori de Londra, sau Lisabona, nu conferă nici un fel de calitate scrierilor tale. „Pretutindeni e patria verbului“ – zicea magistrul Ursachi (cam preţios, dar adevărat). Astfel, încrederea mea în poezie este totală. „Caracterul este destin“, ne spune Iustin Panţa într-un poem.

Scriitori bistriţeni sînt, din cîte am auzit, vreo 30. Ne ignorăm reciproc. Mai sînt şi două societăţi scriitoriceşti care mereu îşi dispută cîte ceva. Cred că există o singură revistă literară : *Mîşcarea literară*. Acolo, Ioan Pinteă se străduie să scoată numere cît mai interesante, dar e greu, foarte greu să faci interesantă o revistă de literatură.

De mediul local nu prea sîntem văzuţi, dar nici nu ne plîngem de asta. Gavril Țărmure este singurul om care ne acordă atenţie maximă de fiecare dată cînd apelăm la el, dar Gavril Țărmure este un caz fericit, un manager cultural extraordinar, care aduce la Bistriţa (din anii '90 încoace) oameni de mare valoare, scriitori, pictori, mulţi muzicieni, oameni de teatru. Şi totul pe bani obţinuţi prin proiecte. Cam asta ar fi situaţia prin Bistritz, cum ar fi zis împărăteasa Maria Tereza.

Pînă una-alta se pare că e ok, rezistăm neînregimentaţi. ■